

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O SPOLJNOJ TRGOVINI KONTROLISANOM ROBOM U 2008

Podgorica, Jun 2009.

Godišnji izvještaj o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom u 2008.

Ministarstvo ekonomije Crne Gore kao ključna karika u sistemu kontrole spoljne trgovine kontrolisanom robom, sačinilo je treći Izvještaj o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom. Ovaj izvještaj predstavlja pregled izdatih i realizovanih dozvola za izvoz i uvoz kontrolisane robe u Crnoj Gori, a ujedno je prikazana i saradnja ove institucije sa međunarodnim institucijama i organizacijama u oblasti kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene.

ISBN: 978-86-7728-090-1

Kontakt za sve neophodne informacije:

Crna Gora

Ministarstvo ekonomije

Sektor za ekonomske odnose sa inostranstvom

Odsjek za politiku i režim spoljne trgovine

Rimski trg 45, 81000 Podgorica

Tel: + 382 20 482 294

Fax: + 382 20 234 576

Nada Medenica

pomoćnik ministra

Tel: + 382 20 224 726 ; Fax: + 382 20 234 576

E-mail: nada.medenica@gov.me

Mr. Kadrija Kurpejović

samostalni savjetnik

Tel: + 382 20 482 294 ; Fax: + 382 20 234 576

E-mail: kadrija.kurpejovic@gov.me

Dragan Vujović

samostalni savjetnik

Tel: + 382 20 234 976; Fax: + 382 20 234 576

E-mail: dragan.vujovic@gov.me

Žarko Marjanović

savjetnik

Tel: + 382 20 482 294; Fax: + 382 20 234 576

E-mail: zarko.marjanovic@gov.me

Milena Vukčević

samostalni savjetnik

Tel: + 382 20 482 190; Fax: + 382 20 234 576

E-mail: milena.vukcevic@gov.me

Maja Bošković

Savjetnik u Ministarstvu za inostrane poslove Crne Gore

Tel: + 382 20 244 413; Fax: + 382 20 225 702

E-mail: maja.boskovic@gov.me

Sadržaj

Značenje skraćenica koje se upotrebljavaju u Izvještaju	II
PRVI DIO	
UVOD	1
DRUGI DIO	
NACIONALNO ZAKONODAVSTVO	3
1. Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene	3
1.2. Sistem kontrole izvoza i uvoza kontrolisane robe	4
1.2.1. Registracija	4
1.2.2. Dozvole	5
1.2.3. Nadzor i kontrola	5
2. Zakon o spoljnoj trgovini	6
3. Podzakonski akti	7
3.1. Nacionalne kontrolne liste	7
4. Ostali propisi	8
TREĆI DIO	
MEĐUNARODNI PRAVNI INSTRUMENTI I REŽIMI	9
1. Međunarodni kontrolni režimi	9
1.1. WA	9
1.2. MTCR.....	9
1.3. AG	10
1.4. NSG	10
1.5. Z.G.	11
2. Sporazum o trgovini oružjem	11
3. Međunarodne konvencije i sporazumi.....	11
ČETVRTI DIO	
CRNA GORA U SISTEMU IZVOZNE KONTROLE	15
1. Međunarodna saradnja	15
1.1. Tehnička podrška u jačanju kapaciteta Crne Gore na polju kontrole spoljne trgovine kontrolisanom robom	15
2. Saradnja sa privredom – planirane aktivnosti	17
PETI DIO	
STATISTIČKI PREGLED	18
Aneks 1/08: Spisak lica upisanih u Registar	19
Aneks 2/08: Podaci o izdatim izvoznim dozvolama za NVO	20
Aneks 3/08: Podaci o izdatim uvoznim dozvolama za NVO	21
Aneks 4/08: Podaci o izdatim dozvolama za izvoz robe dvostruke namjene	23
Aneks 5/08: Podaci o izdatim dozvolama za uvoz robe dvostruke namjene	24
Podaci o odbijenim zahtjevima za izvoz NVO.....	24
PRILOZI	
Prilog 1 SISTEM KONTROLE SPOLJNE TRGOVINE KONTROLISANOM ROBOM U CRNOJ GORI	27
Prilog 2 Aneks 2a/08: IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA IZVOZ NAORUŽANJA I VOJNE OPREME.....	28
Prilog 3 Aneks 3a/08: IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA UVOZ NAORUŽANJA I VOJNE OPREM.....	30
Prilog 4 Aneks 4a/08: IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA IZVOZ ROBE DVOSTRUKE NAMJENE	32
Prilog 5 Aneks 5a/08: IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA UVOZ ROBE DVOSTRUKE NAMJENE.....	33

Značenje skraćenica koje se upotrebljavaju u Izvještaju:

SE	<i>(Council European)</i>	Savjet Evrope
EU	<i>(European Union)</i>	Evropska unija
MMF	<i>(International Monetary Fund)</i>	Međunarodni monetarni fond
WB	<i>(World Bank)</i>	Svjetska banka
UNDP	<i>(United Nations Development Programme)</i>	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
OECD	<i>(Organisation for Economic Co-operation and Development)</i>	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OSCE/OEBS	<i>(Organization for Security and Co-operation in Europe)</i>	Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju
OPCW	<i>(Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons)</i>	Organizacije za zabranu širenja hemijskog naoružanja
SBUN	<i>(Security Council United Nations)</i>	Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija
SALW	<i>(Small arms and light weapons)</i>	Malo i lako naoružanje
UN	<i>(United Nations)</i>	Ujedinjene nacije
WA	<i>(Wassenaar Arrangement)</i>	Vasenarski sporazum
NSG	<i>(Nuclear Suppliers Group)</i>	Grupa nuklearnih snabdjevača
AG	<i>(The Australia Group)</i>	Australijska grupa
ZG	<i>(The Zangger Committee)</i>	Zenger komitet
MTCR	<i>(Missile Technology Control Regime)</i>	Režim kontrole raketne tehnologije
CWC	<i>(Chemical Weapons Convention)</i>	Konvencija o hemijskom naoružanju

PRVI DIO

UVOD

Na osnovu rezultata demokratskog referenduma održanog 21.05.2006. godine Republika Crna Gora je 03.06.2006.god., obnovila svoju državnost. Ubrzo je međunarodna zajednica Crnu Goru priznala kao samostalnu državu i ona je postala član UN-a, čime je Crna Gora preuzela obavezu primjene odluka Savjeta bezbjednosti UN-a, preporuke i obaveze koje se odnose na izvoz, uvoz i tranzit kontrolisane robe usvojene u formi rezolucija Generalne skupštine UN.

Vlada Crne Gore je, Odlukom o proglašenju nezavisnosti ("Sl. list RCG", br. 36/06, od 05.06.2006.), preuzela obavezu da primjenjuje zakonodavstvo koje je prethodno primjenjivala državna zajednica, uključujući i ono koje se odnosi na izdavanje licenci za međunarodnu trgovinu oružjem i vojnom opremom. U cilju ispunjenja preuzetih obaveza, vladinom uredbom je ustanovljen neophodni režim izdavanja dozvola, i kao resorni organ određeno je Ministarstvo za ekonomski razvoj (MER). Vladinom uredbom ("Službeni list Crne Gore", br. 40/06, od 22.06.2006.), je obezbijeđen pravni okvir za međunarodnu trgovinu kontrolisanom robom. Primjenom Zakona o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom¹ Crna Gora je dijelom i usaglasila nacionalno zakonodavstvo sa međunarodnim propisima i standardima u ovoj oblasti.

Zakonski osnov za izradu Godišnjeg izvještaja o realizaciji spoljnotrgovinskog prometa kontrolisane robe sadržan je u članu 32. stav 1. **Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene** („Službeni list CG“, broj 80/08). Izvještaj je sačinjen u Ministarstvu ekonomije Crne Gore, nadležnom organu za sprovođenje Zakona i pratećih propisa iz oblasti kontrole izvoza i uvoza kontrolisane robe.

Riječ je o **trećem nacionalnom izvještaju** pripremljenom u ovoj oblasti, koji daje pregled izvožno-uvozne kontrole naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene za period 2008 godine. Takođe, izvještaj sadrži i uporedne podatke za period od kada je Crna Gora preuzela nadležnost u ovoj oblasti.

Nakon podnošenja Izvještaja Vladi, njegovog usvajanja i informisanja Skupštine Crne Gore, isti se dostavlja svim relevantnim međunarodnim institucijama i organizacijama i objavljuje na zvaničnoj internet adresi Ministarstva. Na ovaj način se doprinosi većoj transparentnosti u obavljanju ovih poslova, jačanju kredibiliteta Crne Gore u svijetu i omogućava unapređenje međunarodne saradnje u ovoj oblasti.

U vezi sa sistemom odabira podataka koji se objavljuju postignut je kompromis između obaveze objavljivanja i obaveze zaštite komercijalnih interesa preduzeća. Svi podaci su iskazani zbirno kako se ni na koji način ne bi ugrozila povjerljivost raspoloživih podataka, što je u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka („Sl.list Crne Gore“, br.14/08) i Zakona o zaštiti neobjavljenih podataka („Sl.list Crne Gore“, br.73/08).

Prilikom izrade Izvještaja poštovane su preporuke Evropske unije po pitanju forme i sadržine nacionalnih izvještaja, kako bi isti bili kompatibilni sa izvještajima Evropske unije i upotrebljivi u svrhe poređenja sa nacionalnim izvještajima zemalja u našem okruženju i šire. Međunarodna zajednica nastoji da u ovoj oblasti uvede globalnu normu za transparentnost u spoljnotrgovinskom prometu oružja, a od 2000-te god. i roba dvostruke namjene.

U izvještaju su date osnovne informacije o dosadašnjem zakonodavstvu, novom Zakonu o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom koji se primjenjuje od 1. jula 2009.god., politici izvožno-uvozne kontrole, nacionalnim kontrolnim listama, nadležnim institucijama u procesu izdavanja dozvola, kriterijumima o izdavanju dozvola, međunarodnim konvencijama i sporazumima, dosadašnjem iskustvu na polju kontrole spoljne trgovine kontrolisanom robom, aktivnom učešću na seminarima i daljem unaprijeđenju sistema kontrole, kao i analiza statističkih podataka prikazanih u Aneksima.²

¹ Kontrolisana roba predstavlja naoružanje, vojnu opremu i odnosne tehnologije, kao i robu dvostruke namjene, uključujući i softver i tehnologije, koje pored civilne može imati i vojnu namjenu. Zakon je donešen 2005 godine, u državnoj zajednici SCG, i objavljen je u "Službenom listu SCG", br. 7/05.

² U Aneksima opšteg dijela su prikazani i uporedni podaci za 2006, 2007 godinu.

Aneksi sadrže tabelarne prikaze podataka o prijavljenom spoljnotrgovinskom poslovanju tj. odobrenim i odbijenim dozvolama, kao i podatke o registrovanim preduzećima koja se mogu baviti prometom kontrolisane robe.

Unaprijeđenjem odgovorne kontrole izvoza i transfera oružja povećava se globalna, a naročito regionalna bezbjednost. Stoga će Crna Gora, u duhu transparentnosti i dobre volje, jednom godišnje pružati informacije o svojoj politici kontrole izvoza i uvoza kontrolisane robe.

DRUGI DIO

NACIONALNO ZAKONODAVSTVO

Nacionalno zakonodavstvo u oblasti spoljne trgovine kontrolisanom robom (za posmatrani period) čine sljedeći, preuzeti propisi:

1. Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene;
2. Podzakonski akti;
3. Ostali propisi; i
4. Ratifikovane međunarodne konvencije i sporazumi.

1. Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene

Zakonom o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene („Službeni list SCG”, br. 7/2005, 8/2005), propisani su način i uslovi po kojima se može vršiti spoljna trgovina, transport i tranzit naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene.

Primjena ovog Zakona ima za cilj uspostavljanje državne kontrole radi ostvarivanja i zaštite bezbjednosnih, spoljnopolitičkih i ekonomskih interesa države Crne Gore, međunarodnog kredibiliteta i integriteta i obezbjeđenja poštovanja međunarodnih obaveza koje je preuzela Crna Gora.

Spoljna trgovina kontrolisanom robom obuhvata: a) izvoz i uvoz; b) naučnotehničku saradnju i proizvodnu kooperaciju, pribavljanje i ustupanje imovinskih prava po osnovu tehnologija u oblasti proizvodnje kontrolisane robe; c) pružanje intelektualnih i materijalnih usluga koje se mogu upotrijebiti u projektovanju, razvoju, proizvodnji, upotrebi i održavanju kontrolisane robe; d) zastupanje stranih firmi, održavanje i druge usluge u spoljnotrgovinskom prometu kontrolisanom robom; e) nekomercijalni izvoz i uvoz.

Ministarstvo za ekonomski razvoj je, u saradnji sa ekspertima organizacije BAFA (Savezna kancelarija za ekonomiju i kontrolu izvoza) iz Njemačke, SIPRI-a (Štokholmski institut za istraživanje i bezbjednost) iz Švedske, a uvažavajući preporuke predstavnika UNDP, komentare od EK - DG Trade, DG Relax, NATO-a, i koristeći iskustva zemalja iz okruženja, uključujući rješenja iz relevantne Direktive EU (1334/2000), pripremlilo predlog Zakona koji uređuje *uslove i način pod kojima se može vršiti spoljna trgovina, tranzit i transport kontrolisanom robom, pružiti tehnička pomoć u vezi sa kontrolisanom robom, kao i druga pitanja od značaja za spoljnu trgovinu kontrolisanom robom*, kojeg je donijela Skupština Crne Gore 23. saziva, na sedmoj sjednici drugog redovnog zasjedanja u 2008. godini, dana 17. decembra 2008. godine („Službeni list Crne Gore”, br. 80/08).

Novine u Predlogu zakona u odnosu na dosadašnju regulativu su:

- **Sveobuhvatna klauzula – Catch-All** - Ova klauzula se odnosi na potrebu dobijanja dozvole za izvoz robe dvostruke namjene, koje nijesu navedene u Nacionalnoj kontrolnoj listi robe dvostruke namjene. Cilj je da kontrola izvoza obuhvati sve robe koje se u cjelini ili djelimično mogu koristiti za vojnu namjenu.

Ovom odredbom predviđa se mogućnost kontrole roba koje nijesu obuhvaćene već propisanim nacionalnim kontrolnim listama, a koje se smatraju kontrolisanom robom u slučaju kada lice koje namjerava da izvrši spoljnotrgovinski promet dođe do saznanja od strane nadležnih organa ili ima razlog da vjeruje da predmetna roba jeste ili može biti, u cjelini ili djelimično, upotrijebljena za razvoj, proizvodnju, manipulaciju, raspolaganje, održavanje, skladištenje, otkrivanje, detekciju, identifikaciju ili širenje hemijskog, biološkog ili nuklearnog naoružanja, ili drugih nuklearno-eksplozivnih naprava, ili za razvoj, proizvodnju, održavanje ili skladištenje raketa sposobnih da nose takvo naoružanje. Odredba

ovoga člana biće u potpunosti usaglašena sa članom 4 Uredbe Savjeta (EZ) br.1334/2000 koja govori o „sveobuhvatnoj kontroli“.

- **Tehnička pomoć** – (Član 6), se zabranjuje, ako je namijenjena ili se može upotrijebiti u vezi sa razvojem, proizvodnjom, rukovanjem, ili širenjem hemijskog ili biološkog oružja, nuklearnim oružjem ili drugim atomskim bojevim glavama ili je u vezi sa razvojem, proizvodnjom, održavanjem ili gomilanjem projektila pogodnih za lansiranje tog oružja ³;
- **Brokering i brokerske aktivnosti** – iako brokering postoji odavno u praksi evropskim zakonodavstvom regulisan je tek 2003 godine. *Proširivanje kontrole, na brokering i brokerske aktivnosti ovaj Zakon je usklađen sa članom 3 tačka 1 Zajedničkog stava Savjeta Evropske unije (2003/468/CFSP).⁴; i*
- **Kriterijumi kodeksa ponašanja EU prilikom izvoza naoružanja** – predstavljaju osnovne kriterijume Zajedničke pozicije Savjeta EU 2008/944/CFSP koji su definisani čl.18.19 i 20 Zakona.

Zakon je stvorio uslove za povećanje transparentnosti, poboljšanje i proširivanje pristupa Crne Gore stranim tržištima. Postojanje sigurnog i predviđenog pristupa tržištima, podsticanje i unaprijeđenje porasta izvoznih i uvoznih poslova, ekonomskih aktivnosti državljana Crne Gore u inostranstvu i stranih ulagača u Crnu Goru je permanentni zadatak i orijentacija ekonomske politike, što čini ovaj Zakon konzistentnim i sa Zakonom o spoljnoj trgovini (“Službeni list RCG”, br. 28/04, 37/07), kao i sa međunarodnim pravnim instrumentima iz ove oblasti.⁵

1.2. Sistem kontrole izvoza i uvoza kontrolisane robe

Sistem sveobuhvatne kontrole spoljne trgovine kontrolisanom robom, odnosno tehnologije, između ostalog, propisuje i obavezu registracije lica (fizičkih i pravnih), koja žele da se bave ovim poslom (vidjeti Prilog 1).

1.2.1. Registracija

Shodno članu 11 i članu 12. Zakona o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom, pravo za obavljanje spoljne trgovine (izvoz, uvoz, tranzit, brokerske usluge, tehnička pomoć itd.) kontrolisanom robom i robom dvostruke namjene, stiče se upisom u **Registar lica** koja mogu da obavljaju spoljnu trgovinu, a koji se vodi kod nadležnog Ministarstva za ekonomski razvoj.

Ministarstvo za ekonomski razvoj izdaje **Rješenje**, čiji rok važenja iznosi pet godina. Na ovaj način je cjelokupan proces postao transparentan, i ujedno pojednostavljuje proceduru organima uprave prilikom raspisivanja tendera o prodaji naoružanja ili npr. prilikom kontrole koja se treba obaviti, vezano za neki konkretni posao spoljne trgovine. Radi se, dakle, o jednom postupku koji ne iziskuje materijalne troškove za lica koja se registruju niti dugu proceduru registracije. Procedura je jednostavna i za rezultat imamo bazu podataka lica koja se bave ovim poslom.

³ „**Tehnička pomoć**“ je pomoć koja se odnosi na razvoj, proizvodnju, sklapanje, testiranje, popravku ili održavanje kontrolisane robe, kao i bilo koja druga tehnička usluga, koja može imati formu instrukcije, obuke, prenosa poslovnog znanja i vještina ili konsultativnih usluga, uključujući i sve oblike usmene pomoći

⁴ „**Brokerska aktivnost**“ je pregovaranje ili ugovaranje transakcija koje za predmet imaju kupovinu, prodaju ili snabdijevanje kontrolisanom robom **iz jedne strane države u drugu stranu državu** ili davanje informacija licu koje kupuje, prodaje ili snabdijeva tom robom **iz jedne države u drugu državu**, isključujući aktivnosti kao što su transport, finansijske usluge, osiguranje, reosiguranje, oglašavanje i promocija;

⁵ Međunarodno pravni instrumenti se odnose na: spriječavanje širenja oružja za masovno uništenje i određenog konvencionalnog naoružanja kao što su: Ugovor o zabrani širenja nuklearnog oružja (NPT), Konvencije o zabrani ili smanjenju upotrebe nekih vrsta konvencionalnog naoružanja koje bi moglo biti posebno opasno ili bi moglo imati nediskriminatorne posljedice – tzv. nehumano naoružanje (CCW) i prateći protokoli, Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje i skladištenja bakteriološkog (biološkog) i toksikološkog oružja i njegovog uništavanja (BTWC), Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i o njegovom uništenju (CWC), Konvencije o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i prometu antipersonalnih mina i njihovom uništenju (APM), Konvencija o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe kasetne municije i o njenom uništenju (CCM), Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala uključujući i Protokol UN-a o vatrenom oružju.

1.2.2. Dozvole

Dozvola za obavljanje spoljne trgovine kontrolisanom robom je pisani dokument nadležnog ministarstva, kojom se licu, na osnovu propisanih kriterijuma, odobrava da obavi **pojedinačni posao spoljne trgovine, poznatom količinom i vrstom kontrolisane robe**, po uslovima utvrđenim ugovorom sa stranim partnerom, a po prethodno sprovedenoj, zakonom propisanoj proceduri. Pravilnikom o obrascu zahtjeva za izdavanje dozvole, obrascu dozvole i drugim obrascima dokumenata koji prate spoljnu trgovinu kontrolisanom robom⁶ je definisana i određena unificirana forma zahtjeva za izdavanje dozvola i drugih obrazaca, kao i spisak dokumenata koje je neophodno priložiti uz već podnešeni zahtjev.

Prije donošenja konačne odluke o predmetnim zahtjevima Ministarstvo za ekonomski razvoj upućuje predmete na **saglasnost** resornom *Ministarstvu odbrane i Ministarstvu inostranih poslova* i na **mišljenje** *Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave*, koja odlučuju po zahtjevima u okviru svojih nadležnosti. U slučaju da ministarstva, koja izdaju saglasnosti, daju negativan odgovor po osnovu predmetnog zahtjeva, isti će se odbiti tj. neće se izdati dozvola⁷ Crna Gora je prihvatila sistem **konsenzusa**, koji je neophodno postići kako bi se izdala dozvola, a sve u cilju efikasnosti tj. da **Vlada** ponovo ne razmatra stavove pojedinih njenih organa. I pored navedenog, ostavljena je mogućnost razmatranja i odlučivanja od strane Vlade CG, eventualno komplikovanih i složenih predmeta za koje ne postoji saglasnost jednog od ministarstava.⁸ Novim zakonom odluke o pojedinim zahtjevima će se donositi isključivo na bazi konsenzusa svih organa uključenih u postupak licenciranja.

Kriterijumi izdavanja dozvola

Prilikom izdavanja saglasnosti Ministarstvo inostranih poslova je u obavezi da sagleda sve aspekte koji se tiču Odluke o kriterijumima za izdavanje dozvola za izvoz naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene, koja je usklađena sa EU Pravilima ponašanja o izvozu oružja (*EU Code of Conduct on Arms Export*).⁹ **Pravila su politički obavezujuća za države članice EU. Dosljednom primjenom osam kriterijuma u proceduri izdavanja dozvole Crna Gora pokazuje privrženost primjene evropskih standarda iako nije članica EU, čime otvara vrata za članstvo u međunarodnim kontrolnim režimima, sa mogućnošću korišćenja svih njihovih prednosti.** Shodno odredbama novog Zakona nadležni organi Crne Gore će, sa aspekta svoje nadležnosti, cijeliti pojedine odredbe kriterijuma Kodeksa ponašanja EU i donositi odgovarajuće odluke, vezano za predmetne zahtjeve.

Ministarstvo za ekonomski razvoj izdaje sertifikat o krajnjem korisniku – End User Certificate za uvoz, odnosno, vrši provjeru “End User Certificate” koji je obavezan dokument prilikom izdavanja izvozne dozvole. Odobrenje za Transport i tranzit naoružanja i vojne opreme kopnenim i vodenim putem odobrava Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, dok transport i tranzit vazdušnim putem odobrava Ministarstvo pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija, na osnovu prethodno izdate dozvole nadležnog Ministarstva za obavljanje konkretnog posla spoljne trgovine i saglasnosti ministarstava za inostrane poslove i poslove odbrane.

1.2.3. Nadzor i kontrola

Ministarstvo za ekonomski razvoj vrši nadzor i kontrolu obavljanja spoljnotrgovinskog prometa kontrolisanom robom u skladu sa odredbama Zakona, a u saradnji sa Ministarstvom inostranih poslova, Ministarstvom odbrane, Ministarstvom unutrašnjih poslova i javne uprave, Upravom carina, organima bezbjednosno-obavještajnih službi i dr.

⁶ „Službeni list SCG“, broj 12/05).

⁷ Izdata dozvola se može oduzeti, u slučaju kada nadležno ministarstvo dođe do saznanja da je dozvola izdata na osnovu lažnih podataka, i u situaciji, kada se značajno mijenjaju okolnosti pod kojima je izdata dozvola, kada lice, ili posao spoljne trgovine ugrožavaju bezbjednost, spoljnopolitičke interese zemlje, kada se lice ne pridržava uslova navedenih u dozvoli i kada prestane da ih poštuje.

⁸ Za vrijeme postojanja Državne zajednice (31.03.2005. – 05.06.2006.god.), konačnu odluku o izdavanju dozvole je imao Savjet ministara.

⁹ Ova Pravila (ili Kodeks) su usvojena u junu 1998.godine, i čine ih 8 kriterijuma. Sve države članice EU složile su se da će primjenjivati Pravila ponašanja po pitanju izvoza oružja prilikom razmatranja zahtjeva za izvoz robe iz usvojene Zajedničke liste vojne opreme EU. Pravila ponašanja takođe imaju za cilj da poboljšaju razmjenu informacija između država članica i da doprinesu boljem razumijevanju njihovih politika izvozne kontrole. U junu 2000-te godine ova pravila su proširena i na robu dvostruke namjene (Regulativa EK 1334), kada je poznato ili se sumnja da je krajnji korisnik ili krajnja upotreba te robe u vojne svrhe.

Lica koja se bave spoljnom trgovinom, transportom ili tranzitom kontrolisane robe imaju Zakonom propisanu obavezu, da organima nadležnim za nadzor i kontrolu, omoguće uvid (radi nadzora i kontrole) u svim fazama prometa, transporta, tranzita i skladištenja. U slučaju nestanka ili oštećenja kontrolisane robe, kod lica, koje učestvuje u spoljnoj trgovini kontrolisanom robom, ili koje nabavlja i čuva tu robu, propisana je, obaveza prijavljivanja, oštećenja ili nestanka te robe u roku od 24 sata, od nestanka ili oštećenja, nadležnom ministarstvu. Lice, koje obavlja spoljnotrgovinski promet kontrolisane robe (uvoznik, izvoznik, posrednik, vlasnik ili drugi korisnik), dužno je da obavezno čuva dokumentaciju o prometu ovom robom, najmanje deset godina.

Carinsku kontrolu vrši **Uprava carina Crne Gore** koja shodno članu 38. Zakona, tokom izvršenja carinske kontrole kontrolisane robe, može, u okviru svojih nadležnosti, ograničiti, zaustaviti, oduzeti ili obustaviti transport kontrolisane robe, o čemu treba obavijestiti Ministarstvo za ekonomski razvoj. Carinski organi su dužni da utvrde da li je uz jedinstvenu carinsku ispravu (JCI), priložena dozvola izdata od strane nadležnog ministarstva i da li podaci iz dozvole o obavljanju spoljne trgovine kontrolisanom robom odgovaraju podacima iz JCI i stvarnom stanju robe.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave vrši poslove kontrole i nadzora prevoza i tranzita naoružanja i vojne opreme, oružja i municije i eksplozivnih materija, preko državne granice i na teritoriji Crne Gore, u drumskom i željezničkom saobraćaju, a u skladu sa odredbama sljedećih zakonskih propisa:

- Zakon o prevozu opasnih materija;¹⁰
- Zakon o oružju;¹¹
- Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima;¹²
- Uredba o prevozu naoružanja i vojne opreme.¹³

2. Zakon o spoljnoj trgovini

Spoljno trgovinsko poslovanje u Crnoj Gori regulisano je Zakonom o spoljnoj trgovini („Sl. list RCG“ broj 28/04;37/07). Liberalizacija pravnog okvira, kojim se reguliše spoljna trgovina i ekonomska aktivnost, na način konzistentan sa sporazumima Svjetske trgovinske organizacije, Evropske unije i opšteprihvaćene međunarodne prakse najbolji je i najefikasniji način za ostvarivanje značajnog povećanje nivoa i opsega spoljne trgovine i ekonomskih aktivnosti između Crne Gore i ostalih zemalja i geografskih oblasti. Najveći rezultati u međunarodnoj trgovinskoj liberalizaciji ostvareni su kroz multilateralne trgovinske pregovore, ili “trgovinske runde” pod okriljem GATT-a. Sporazumi o subvencijama, tehničkim preprekama, trgovini, uvoznim dozvolama, carinskoj vrijednosti i antidampingu predstavljaju međunarodne obaveze u okviru Sporazuma o osnivanju STO.

U skladu sa članom 6 ovog Zakona, Vlada posebnom odlukom ustanovljava, ažurira i objavljuje Kontrolnu listu roba za uzvoz i izvoz, koja sadrži informacije o robi čiji je izvoz i uvoz na bilo koji način ograničen, u skladu sa odredbama Zakona.

Razlozi za donošenje Kontrolne liste su sadržani u potrebi tehničkog usaglašavanja Kontrolne liste sa **Uredbom o usklađivanju nomenklature carinske tarife za 2009.** godinu. Pomenutom uredbom usklađena je nomenklatura Carinske tarife Crne Gore sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije za 2009. godinu i sa Zakonom o ratifikaciji Privremenog sporazuma o trgovini i srodnim pitanjima između Evropske zajednice, s jedne strane, i Crne Gore, s druge strane (“Službeni list CG”, broj 7/07), koja će se primjenjivati na svrstavanje proizvoda u Carinskoj tarifi¹⁴.

¹⁰ “Službeni list Crne Gore”, br. 05/08 od 23 januara 2008 godine.

¹¹ “Službeni list Crne Gore”, br. 49/04; 49/08 od 15.08. 2008 godine.

¹² “Službeni list Crne Gore”, br. 49/08,58/08 od 01.10. 2008 godine.

¹³ “Službeni list SRJ”, br. 54/97.

¹⁴ *Evropska unija 31.oktobra svake godine objavljuje Carinsku tarifu (Council Regulation on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff), i sve zemlje potpisnice Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju su u obavezi da svoju Carinsku tarifu usklade sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije.*

Proizvodi kao što su: porozni amonijum nitrat za eksplozive, barut, pripremljeni eksplozivi, osim baruta, sporogoreći štapini; detonirajući štapini; udarne ili detonirajuće kapisle; upaljači; električni detonatori: pirotehnički proizvodi za vatromete, signalne rakete, protivgradne rakete, signalne rakete za maglu i ostali pirotehnički proizvodi; ostalo vatreno oružje i slični uređaji koji funkcionišu paljenjem eksplozivnog punjenja (npr.: sportske puške, sačmarice i lovački i sportski karabini, vatreno oružje koje se puni sprijeda, signalni pištolji i druge naprave predviđene za izbacivanje samo signalnih raketa, pištolji i revolveri za ispaljivanje manevarske municije, pištolji sa privezanim klinom za humano ubijanje životinja, bacači brodskih užadi); djelovi i pribor proizvoda iz tar. br. 9301 do 9304; municija za puške sačmarice i djelovi te municije; municija za vazdušne puške, su predmet kontrole shodno Odluci o kontrolnoj listi za izvoz, uvoz i tranzit robe („Sl.list Crne Gore“, br.82/08). U postupku odlučivanja o zahtjevu za izdavanje dozvole navedenih roba, Ministarstvo za ekonomski razvoj pribavlja mišljenje MUP-a. Količine i vrijednosti navedenog naoružanja, koje se uvozi u komercijalne svrhe nije predmet ovog izvještaja, ali napominjemo da i ova vrsta naoružanja podliježe sistemu kontrole.

3. Podzakonski akti

Uredbom o preuzimanju nadležnosti od strane državnih organa se nalaže da sljedeća podzakonska akta (kojima se praktično bliže uređuju određena pitanja iz materije Zakona), moraju biti primjenjivana u Crnoj Gori:

- Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme (usklađene sa Zajedničkom vojnom listom EU);¹⁵
- Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene (usklađene sa Listom roba i tehnologija dvostruke namjene EU)¹⁶;
- Odluka o kriterijumima za izdavanje dozvola za izvoz naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene;¹⁷
- Pravilnik o formularu za podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvole, forma dozvole i ostala dokumenta potrebna za međunarodnu trgovinu kontrolisanom robom;¹⁸
- Pravilnik o načinu vođenja Registra lica koja mogu da obavljaju spoljnu trgovinu kontrolisanom robom.

3.1. Nacionalne kontrolne liste

Zakonom je propisano da Vlada može utvrditi i druge liste radi izvršavanja obaveza iz međunarodnih ugovora. Kao što je već rečeno, osnovna svrha uspostavljanja nacionalnih kontrolnih lista je kontrola prometa kontrolisanih roba i unaprijeđenje regionalne i međunarodne bezbjednosti, a u cilju uspostavljanja transparentnosti, razmjene informacija i postizanja veće odgovornosti u oblasti transfera konvencionalnog naoružanja i proizvoda i tehnologija dvostruke namjene, kao i sprječavanje proliferacije oružja za masovno uništenje, sistema za njihovo lansiranje i pratećih materijala i tehnologija, odnosno preduzimanje svih raspoloživih mjera i postupaka da kontrolisana roba ne dođe u posjed terorista, odnosno u cilju promovisanja globalne bezbjednosti. *Liste EU su evolutivnog karaktera i ažuriraju se godišnje, stoga je neophodno i nacionalne liste redovno ažurirati, prateći razvoj i događanja u respektivnim međunarodnim kontrolnim režimima i usaglašavati sa istim.*

¹⁵ "Službeni list SCG", br. 11/05 od 18 marta 2005 godine.

¹⁶ "Službeni list SCG", br. 11/05 od 18 marta 2005 godine.

¹⁷ "Službeni list SCG", br. 11/05 od 18 marta 2005 godine.

¹⁸ "Službeni list SCG", br. 12/05 od 25 marta 2005 godine.

Zajedničke liste EU su politički obavezujuće, kao i Pravila ponašanja EU o postupanju kod izvoza naoružanja, u okviru zajedničke spoljne i bezbjednosne politike EU. U tom smislu, sve zemlje članice EU su se politički obavezale da u svojim nacionalnim propisima obezbijede kontrolu izvoza roba koje se nalaze na Zajedničkim listama.¹⁹

Nacionalna kontrolna lista robe dvostruke namjene (uključujući softver i tehnologije), koja pored civilne može imati i vojnu namjenu je usklađena sa Listom roba i tehnologija dvostruke namjene Evropske unije. Glavni instrument kontrole ove robe u EU predstavlja Reglativa 1334/2000 i obavezujuća je za sve zemlje članice EU.

Kontrolna lista roba i tehnologija dvostruke namjene EU integriše liste svih različitih međunarodnih kontrolnih režima uključujući WA, MTCR, NSG, AG i CWC. Lista ima fleksibilnu formu koja dozvoljava integraciju različitih novih međunarodnih kontrola.

4. Ostali propisi

Pored Zakona, u pozitivnom zakonodavstvu Crne Gore, u oblasti prometa spoljne trgovine kontrolisanom robom, primjenjuju se i drugi zakoni, koji po svojoj prirodi, konkretno regulišu određena pitanja, značajna i od uticaja, za obavljanje spoljne trgovine u oblasti naoružanja. Ovu grupu zakona čine:

1. Zakon o proizvodnji i prometu naoružanjem i vojnom opremom ("Službeni list SRJ", br. 41/96);
2. Zakon o spoljnoj trgovini ("Službeni list Crne Gore", br. 28/04,37/07);
3. Carinski zakon ("Službeni list Crne Gore", br. 07/02,... 21/08);
4. Zakon o oružju ("Službeni list Crne Gore", br. 49/04,49/08);
5. Zakon o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i o njegovom uništavanju ("Službeni list SCG" br. 44/05);
6. Zakon o prevozu opasnih materija ("Službeni list Crne Gore", br. 05/08);
7. Zakon o prelasku državne granice i kretanju u pograničnom pojasu ("Službeni list SFRJ", br. 34/79 i "Službeni list SRJ", br. 24/94, 28/96).

Osim navedenih, primenjuju se i: Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima ("Sl. list Crne Gore", br. 49/08 od 15.08.2008, 58/08 od 01.10.2008); Zakon o hemikalijama ("Sl. list Crne Gore", br. 11/07 od 13.12.2007); Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja ("Službeni list SRJ" br. 46/96 i „Službeni glasnik RS“ br.85/05 i 101/05); Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti („Službeni glasnik RS“ br.36/09), Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga („Službeni list SRJ“ br.46/96, 37/02).

¹⁹ Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 80/08), počinje da se primjenjuje od 01. jula 2009.godine i u toku je procedura usvajanja podzakonskih akata kojim će se omogućiti efikasna implementacija pomenutog Zakona.

MER je pripremio nacionalne liste koje će Vlada uskoro usvojiti, a na osnovu Liste roba vojne namjene, usvojene od strane SE 23. februar 2009. (2009/C65/01/CFSP), kao i Liste roba dvostruke namjene usvojene od strane iste institucije 24. oktobra 2008.godine, COUNCIL REGULATION (EC) No 1167/2008. koje će predstavljati sastavni dio nove zakonske regulative u Crnoj Gori.

TREĆI DIO

MEĐUNARODNI PRAVNI INSTRUMENTI I REŽIMI

1. Međunarodni kontrolni režimi

S obzirom da je Zakon usaglašen sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, i da su nacionalne kontrolne liste naoružanja vojne opreme i proizvoda dvostruke namjene praktično liste EU, koje obuhvataju međunarodno prihvaćene kontrole roba uključujući WA, MTCR, NSG, AG i CWC, aktivnosti naše zemlje u proteklom periodu, na ovom planu, nijesu bile usmjerene u pogledu apliciranja za članstvo u ovim režimima, što bi u narednom periodu trebalo biti prioritet.

Međunarodni kontrolni režimi, čiji je cilj da identifikuju robu i tehnologiju koja bi trebalo da bude predmet izvozne kontrole, da razmjenjuju informacije o riziku širenja i da promovišu neproliferaciju oružja za masovno uništenje u kontaktima sa zemljama koje ne pripadaju režimima su:

- Vasenarski aranžman o kontroli izvoza konvencionalnog naoružanja- WA
- Režim kontrole raketne tehnologije - MTCR
- Australijska grupa - AG
- Grupa nuklearnih snabdjevača- NSG
- Zenger komitet – ZG

1.1. WA

Aranžman je zaključen u decembru 1995. godine od strane 33 države kao doprinos unaprijeđenju regionalne i međunarodne bezbjednosti, a u cilju uspostavljanja transparentnosti, razmjene informacija i postizanja veće odgovornosti u oblasti transfera **konvencionalnog naoružanja i proizvoda i tehnologije dvostruke namjene** (Dual-Use Goods and Technologies).²⁰

Radi se o aranžmanu koji predstavlja dopunu ostalih režima tako što obezbjeđuje da, ništa što je u vezi sa aktivnostima proliferacije, ne može promaći postojećoj kontroli prometa konvencionalnog i oružja za masovno uništenje i sistema za njihovo lansiranje. Zemlje učesnice Vasenar aranžmana istovremeno preventivno djeluju i suzbijaju mogućnost sticanja ovog naoružanja od strane terorističkih grupa i organizacija. Takođe, njime se ohrabruju druge zemlje-nečlanice da usvajaju nacionalne politike konzistentne sa ciljevima veće transparentnosti i odgovornosti u vezi sa transferom konvencionalnog naoružanja i proizvoda i tehnologija dvostruke namjene.

1.2. MTCR

MTCR je dobrovoljna međunarodna asocijacija (nije sporazum), **koja kontroliše transfer tehnologije i opreme za balističke i krstareće projekte, svemirske lansir-letjelice i druge sisteme za isporuku bez ljudstva**, i otvorena je za sve zemlje i svaka članica ima ravnopravan status. Ova asocijacija osnovana je 1987. godine, kao neformalna grupa visokorazvijenih zemalja „grupe 7“ sa ciljem da se ograniči proliferacija projektila,

²⁰ Uslovi za učlanjenje jedne zemlje u Vasenar aranžman su: da podnosilac zahtjeva mora imati status proizvođača ili izvoznika konvencionalnog oružja ili industrijske opreme, da dosljedno vodi politiku neproliferacije i pridržava se odgovarajućih nacionalnih principa, uključujući pridržavanje postojećih neproliferacijskih režima i sporazuma, kao i da podnosilac zahtjeva ima efikasan sistem izvozne kontrole. Odluke o učlanjenju donose se konsenzusom država članica na godišnjim plenarnim sjednicama (obično ih ima 2- prolečne i jesenje).

Države članice Vasenar aranžmana (Wassenaar Arrangement) su: Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bugarska, Velika Britanija, Grčka, Danska, Estonija, Irska, Italija, Japan, Južna Afrika, Kanada, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Mađarska, Nemačka, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugalija, Republika Koreja, Republika Češka, Rumunija, Ruska Federacija, Sjedinjene Američke Države, Slovačka, Slovenija, Turska, Ukrajina, Finska, Francuska, Holandija, Hrvatska, Španija, Švedska, i Švajcarska (ukupno 40 zemalja u 2006 .godini).

letjelica bez ljudstva i drugih tehnologija za sisteme čija je nosivost 500 kg, na najmanjoj udaljenosti od 300 km, kao i sisteme koji su namijenjeni za nošenje oružja za masovno uništenje, da se obezbijedi transparentnost i intenzivna razmjena informacija.²¹

1.3. AG

Australijska grupa osnovana je 1985. godine, kao neformalna organizacija 15 zemalja sa ciljem ograničavanja **širenja hemijskog i biološkog oružja**, proizvodnih kapaciteta i opreme, kao i srodnih tehnologija, poboljšanjem efikasnosti izvozne kontrole.²²

Dokumenti za kontrolu uključuju smjernice i zajedničku kontrolnu listu kojima se definiše šta treba biti kontrolisano i implementirano u nacionalno zakonodavstvo. Zajedničke kontrolne liste uglavnom se odnose na žive agense, toksine, prekursore hemijskog oružja, odnosno tehnologije i opremu dvostruke namjene. Australijska grupa podržava ciljeve međunarodnih konvencija o hemijskom oružju (CWC) i Konvencije o biološkom i toksičnom oružju (BTWC) koje je SCG potpisala i ratifikovala, a Crna Gora preuzela. Sve zemlje članice Australijske grupe su i potpisnici ovih Konvencija.

1.4. NSG

Grupa za nuklearno snabdijevanje nije uspostavljena na osnovu međunarodnog pravnoobavezujućeg sporazuma, ali predstavlja kolektivni politički sporazum država učesnica, koji ima za cilj da, putem smjernica za rad NSG obezbijedi da trgovina nuklearnim materijalom za mirnodopske svrhe ne doprinese proliferaciji nuklearnog oružja ili drugih nuklearnih uređaja. Ova grupa takođe ima za cilj da kontroliše izvoz opreme za dvostruku namjenu, koju je moguće upotrijebiti kao nuklearno oružje.

NSG objavljuje smjernice i koristi tzv. »Trigger« listu, koja obuhvata proizvode „specijalno dizajnirane ili pripremljene“ za preradu, korišćenje ili proizvodnju specijalnih materijala podložnih fisiji i odnosi se na: postrojenje, opremu, komponente i materijale. Smjernice se primjenjuju, takođe, na odgovarajuću tehnologiju za razvoj i proizvodnju ili korišćenje navedenih proizvoda ili postrojenja.

Smjernice se donose konsenzusom država članica na godišnjim plenarnim sastancima koji se održavaju u Beču.²³

²¹ Odluka o prijemu zemlje u MTCR (Missile Technology Control Regime) se donosi konsenzusom i tom prilikom se cijeni da li zemlja kandidat može doprinijeti jačanju međunarodnih napora za neproliferaciju, da li pokazuje održivu i dosljednu opredijeljenost politici neproliferacije, kao i da li posjeduje efikasan sistem izvozne kontrole. MTCR nema Sekretarijat, već se pregovori režima sa budućim partnerima sprovede preko predsjednika MTCR, timskih posjeta glavnim gradovima od strane predstavnika četiri MTCR partnera i bilateralnih razmjena.

Zemlje članice režima kontrole raketne tehnologije su: Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bugarska, Brazil, Velika Britanija, Grčka, Danska, Island, Irska, Italija, Japan, Južna Afrika, Kanada, Luksemburg, Mađarska, Nemačka, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugalija, Republika Koreja, Ruska Federacija, Republika Češka, Sjedinjene Američke Države, Turska, Ukrajina, Finska, Francuska, Holandija, Španija, Švedska i Švajcarska (ukupno 34 zemalja). SCG je februara 2004. godine unilateralno prihvatila da se pridržava »MTCR- dokumenata«: oprema, softver i tehnologija od 30. maja 2003. godine i upustva za važne transfere osjetljivih projektila od 07. januara 1993. godine.

²² Da bi jedna zemlja postala član Australijske grupe mora pokazati da u potpunosti nastoji da ostvari ciljeve neproliferacije hemijskog i biološkog oružja, odnosno da ima efikasne mjere za kontrolu izvoza na nacionalnom nivou koje moraju biti efikasne u spriječavanju proizvodnje hemijskog i biološkog oružja, moraju biti jednostavne za implementaciju i praktičnu primjenu, a da ne spriječavaju normalnu trgovinu materijala i opreme koji se koriste za opravdane namjene.

Zemlje članice Australijske grupe (Australia Group) su: Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bugarska, Velika Britanija, Grčka, Danska, Estonija, Island, Irska, Italija, Japan, Kanada, Kipar, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Mađarska, Nemačka, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugalija, Rumunija, Republika Koreja, Republika Češka, Sjedinjene Američke Države, Slovačka, Slovenija, Turska, Ukrajina, Finska, Francuska, Holandija, Španija, Švedska i Švajcarska (ukupno 40). Evropska komisija učestvuje kao posmatrač.

²³ **Zemlje članice grupe za Nuklearno snabdijevanje (Nuclear Suppliers Group) su:** Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bugarska, Brazil, Kanada, Kazahstan, Kina, Kipar, Hrvatska, Republika Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Nemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Japan, Republika Koreja, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Holandija, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugalija, Rumunija, Ruska Federacija, Slovačka, Slovenija, Južna Afrika, Švedska, Švajcarska, Turska, Ukrajina, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države (ukupno 45). Evropska komisija učestvuje kao posmatrač.

1.5. Z.G.

Zanger komisija je formirana kao neformalni sporazum, bez pravnog i političkog obavezivanja zemalja članica. Njen cilj je da harmonizuje primjenu Sporazuma o neširenju nuklearnog naoružanja (NPT), koji je SFRJ ratifikovala 1970. godine a SRJ odobrila 2002. godine, kao i zahtjeve Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) u pogledu mjera sigurnosti kod izvoza nuklearnih proizvoda. Oni formiraju i ažuriraju listu opreme i materijala koji se mogu izvoziti samo ukoliko su obezbijeđene potrebne mjere sigurnosti. Svaka zemlja članica je slobodna da definiše obim aktivnosti. Odluke komisije donose se konsenzusom.²⁴

Prednosti za zemlje članice međunarodnih sporazuma i režima iz oblasti izvozne kontrole naoružanja, vojne opreme i proizvoda dvostruke namjene su višestruke, a to su:

- mogućnost razmjene informacija između zemalja članica,
- zemlja članica može predlagati ili uticati na donošenje odluka vezanih za smjernice ili izmjene kontrolnih lista,
- s obzirom da se sve odluke donose konsenzusom, može se smatrati da je izvoz u zemlje članice režima sigurniji, jer ta zemlja sprovodi adekvatnu izvoznu kontrolu, i dr.

2. Sporazum o trgovini oružjem

Komitet Ujedinjenih nacija je 27. oktobra 2006.godine, većinom glasova, izglasao početak rada na sastavljanju Sporazuma o međunarodnoj trgovini oružjem (Arms Trade Treaty). Ideja je da se određenim mjerama pokriju nedostaci postojećih zakona prema kojima oružje i dalje dopijeva u konfliktne zone uprkos sankcijama i izvoznim kontrolama, i da se zaustavi zaustavljeno i snabdijevanje oružja zemljama čiji je razvoj ometen potrošnjom naoružanja i vojne opreme.²⁵

3. Međunarodne konvencije i sporazumi²⁶

Crna Gora se nakon obnove državnosti takođe obavezala primjenjivati i pridržavati međunarodnih sporazuma, koje su potpisale države u čijem je sastavu Crna Gora bila. Shodno tome, Crna Gora je deponovala sukcesorsku izjavu u odnosu na najvažnije međunarodne sporazume o razoružanju, neproliferaciji i kontroli naoružanja. Potvrđeni međunarodni sporazumi predstavljaju dio nacionalnog zakonodavstva i neposredno se primjenjuju. Crna Gora je strana ugovornica sljedećih međunarodnih sporazuma:

- 1) **Konvencije o zabrani ili smanjenju upotrebe nekih vrsta konvencionalnog naoružanja koje bi moglo biti posebno opasno ili bi moglo imati nediskriminatorne posljedice – tzv. nehumano naoružanje (CCW)** – (SFRJ ratifikovala 1970, SRJ odobrila 2002. godine, dok je Crna Gora postala članica 3. juna 2006. na osnovu sukcesorske izjave deponovane 23. oktobra 2006.god.);

Konvencija o zabrani ili ograničenju upotrebe određenih vrsta konvencionalnog oružja koje može imati prekomjerne i neselektivne posljedice, dopunjena 21. decembra 2001.godine prvenstveno predstavlja instrument međunarodnog humanitarnog prava. Prvobitna verzija Konvencije je potpisana 1980. od strane 51 države, dok su trenutno 103 države članice.

²⁴ **Zemlje članice grupe Zanger komisije su:** Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bugarska, Velika Britanija, Grčka, Danska, Irska, Italija, Japan, Južna Afrika, Kanada, Kina, Luksemburg, Mađarska, Nemačka, Norveška, Poljska, Portugalija, Republika Češka, Republika Koreja, Rumunija, Ruska Federacija, Slovačka, Slovenija, Sjedinjene Američke Države, Turska, Finska, Francuska, Holandija, Hrvatska (priključila se 30. juna 2006.godine), Španija, Švedska, Švajcarska, (ukupno 36). Evropska komisija učestvuje kao posmatrač.

²⁵ Državna zajednica Srbija i Crna Gora je jedna od 139 zemalja koje su glasale da se preduzme prvi korak ka ovom međunarodnom sporazumu radi prevencije nelegalne i neodgovorne trgovine oružjem, koja prouzrokuje konflikte, siromaštvo i ozbiljno kršenje ljudskih prava (samo su SAD glasale protiv). Crna Gora, nakon obnove nezavisnosti, nastavila je sa pružanjem podrške navedenoj inicijativi.

²⁶ Izvor. Ministarstvo inostranih poslova

Svrha Konvencije je zabrana, odnosno ograničenje upotrebe vrsta oružja koje podrazumijevaju izazivanje nepotrebnih i neopravdanih patnji borcima ili proizvode nediskriminacione efekte. Sve zabrane ili ograničenja koja se odnose na upotrebu specifičnih vrsta oružja ili oružanih sistema su predmet protokola dodatih Konvenciji.

Protokoli uz Konvenciju, od kojih su prva tri usvojena kad i Konvencija, su:

- **Protokol I o fragmentima koji se ne mogu otkriti,**
- **Protokol II o zabrani i suzbijanju korišćenja mina, mina iznenađenja (booby traps) i drugih naprava, i**
- **Protokol III o zabrani ili ograničenju upotrebe zapaljivog oružja,**
- **Protokol IV o laserskom oružju za oslijepljivanje** je usvojen 1995. godine. Iste godine Konferencija države članica je osnažila pravila koja se odnose na zabranu upotrebe nagaznih mina, mina iznenađenja i drugih naprava **usvajanjem amandmana na Protokola II**. Međutim, budući da ni inovirana verzija Protokola II ne propisuje potpunu zabranu nagaznih mina, određene države su napustile pregovore u okviru Konferencije o razoružanju i van ovog foruma postigle dogovor o usvajanju tzv. Otavske konvencije.
- **Protokol V o neeksplozivnim ostacima rata** je usvojen 2003. godine na sastanku država članica Konvencije. Protokol predstavlja prvi multilateralni instrument čiji je cilj borba sa problemom neeksplozivne i odbačene artiljerije zaostale nakon ratnih sukoba.

Inicijalno usvojeni tekst Konvencije o konvencionalnom oružju se odnosio jedino na situacije međunarodnih oružanih konflikata. Imajući u vidu činjenicu da se većina sukoba danas odvija unutar granica država članica, ugovorne strane su postigle dogovor o dopuni Konvencije, u smislu da se odredbama obuhvate i unutrašnji oružani sukobi. Ova izmjena je izvršena **usvajanjem amandmana na član 1 Konvencije**.

- 2) **Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje i skladištenja bakteriološkog (biološkog) i toksikološkog oružja i njegovog uništavanja (Biological and Toxical Weapons Convention - BWC)** – (SFRJ ratifikovala 1973, SRJ odobrila 2001. godine, Crna Gora je postala članica ove Konvencije na osnovu sukcesije 3. juna 2006.g.);

Nakon iskustava iz prvog svjetskog rata, 1925. godine u Ženevi je potpisan Protokol o zabrani upotrebe zagušljivih, otrovnih i drugih gasova, kao i bakterioloških metoda ratovanja. Pregovori o sveobuhvatnoj zabrani biološkog oružja su intenzivno vođeni tokom šezdesetih godina, da bi Konvencija o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja bakteriološkog (biološkog) i toksičnog oružja i njihovom uništenju bila *potpisana 1972. godine*. Depozitari Konvencije su Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, SAD i Ruske Federacije.

Sve zemlje potpisnice su se obavezale da unište postojeće zalihe biološkog i toksikološkog oružja. Takođe, članice su se obavezale da ne preduzimaju aktivnosti usmjerene ka razvoju, proizvodnji i skladištenju mikrobioloških i drugih bioloških agensa ili toksina, te cjelokupnog oružja i opreme za njihovu primjenu u oružanom sukobu. Konvencijom nije predviđen verifikacioni režim što predstavlja najslabiju tačku ovog multilateralnog sporazuma. U okviru Konferencije o razoružanju pokrenuti su intenzivni pregovori o uspostavljanju verifikacionog mehanizma, koji bi bio usvojen u formi dopunskog protokola.

U skladu sa Završnim izvještajem koji je usvojen na petoj Preglednoj konferenciji (2001-2002.), odlučeno je da se, do šeste Revizione konferencije, koja je održana 2006. jednom godišnje održava Sastanak država članica Konvencije i Sastanak eksperata. Na šestoj Preglednoj konferenciji postignut je dogovor oko konkretnih mjera kojima će se ojačati implementacija Konvencije. Države članice su usvojile rješenja kojima se usavršava procedura podnošenja i distribucije tzv. Mjera za izgradnju povjerenja (*Confidence-Building Measures - CBMs*). Usvojen je i sveobuhvatni program intereserija za period 2007-2010. Na

osnovu odluke 6. Pregledne konferencije uspostavljena je i Jedinica za podršku u implementaciji (*Implementation Support Unit - ISU*).

- 3) Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i o njegovom uništenju (CWC)** – (SRJ ratifikovala 2000. godine, Crna Gora je postala članica ove Konvencije 3. juna 2006.g na osnovu sukcesorske izjave deponovane 23. oktobra 2007.);

Konvencija o hemijskom oružju (*Chemical Weapons Convention - CWC*) je međunarodni sporazum koji kontroliše promet i upotrebu hemikalija i uništavanje hemijskog oružja, pri čemu se fokusira na hemijsko oružje i prekursore. Svaka država članica OPCW je u obavezi formirati Nacionalni tim za zabranu hemijskog naoružanja, čija će dužnost biti koordiniranje aktivnosti nadležnih državnih institucija i ostvarivanje saradnje sa tijelima OPCW i njenim državama članicama. OPCW, realizacijom tehničkih programa saradnje, dostavljanjem konkretnih informacija i pojašnjenja, sprovođenjem programa obuke kadrova relevantnih institucija, omogućavanjem komunikacije sa Nacionalnim timovima ostalih država i drugim aktivnostima, obezbjeđuje svesrdnu pomoć novim članicama u primjeni Konvencije.

Članstvom u OPCW Crna Gora je, kao država ugovornica, preuzela, između ostalih, i obavezu da, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, usvoji neophodne zakonske mjere koje će omogućiti zabranu svih aktivnosti propisanih Konvencijom, uključujući izmjene krivičnog zakonodavstva. Takođe, konstituisanjem Nacionalnog tima za zabranu hemijskog naoružanja Crna Gora je postigla značajan korak ka ispunjavanju obaveza preuzetih pristupanjem Konvenciji o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog naoružanja, čime će se ujedno omogućiti pristup nadležnih institucija Crne Gore različitim programima pomoći, odnosno omogućiti inteziviranje sveukupne saradnje Crne Gore sa ovom značajnom Organizacijom i njenim državama članicama.

- 4) Konvencije o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i prometu antipersonalnih mina i njihovom uništenju – Otavska konvencija** (Srbija i Crna Gora je predala instrumente ratifikacije Generalnom sekretaru UN, septembra 2003. godine, a obaveze proistekle iz Konvencije su otpočele 01. marta 2004. godine, Crna Gora je deponovala sukcesorsku izjavu 23. oktobra 2006. godine, a status članice se računa retroaktivno od 3. juna 2006, datuma kada je CG preuzela odgovornost za svoje međunarodne obaveze);

- 5) Konvencije o protivpješadijskim minama - Antipersonal landmine Convention, Mine Ban Treaty, Ottawa convention – APLC**

Konvencija o zabrani upotrebe, skladištenja, proizvodnje i transfera protivpješadijskih mina i njihovom uništenju predstavlja sveobuhvatan međunarodni instrument za okončanje upotrebe i uništenje postojećih zaliha antipersonalnih mina. Konvencija reguliše ne samo pitanje upotrebe mina, već i njihove proizvodnje, trgovine, uništenja zaliha, dekontaminacije ugroženih područja, kao i pitanje pomoći žrtvama.

Otavska konvencija je potpisana 1997. godine i predstavlja međunarodnopravni instrument koji je u najkraćem roku stupio na snagu (već 1999.). Trenutno je 156 država ratifikovalo Konvenciju.

- 6) Ugovora o neširenju nuklearnog naoružanja (Non-proliferation Treaty - NPT)** – (SFRJ ratifikovala 1970, SRJ odobrila 2002. godine, Crna Gora je postala članica ovog Ugovora 3. juna 2006. na osnovu sukcesorske izjave deponovane 23. juna 2006.)²⁷;

Nakon što su SAD izvršile prvo testiranje nuklearnog oružja u Alamogordu u Nju Meksiku 1945. godine, a nedugo nakon toga i upotrijebile atomske bombe na Hirošimu i Nagasaki i druge zemlje su počele razvijati nuklearno oružje. Tako je SSSR obavio prvu nuklearnu probu 1949., Velika Britanija 1952., Francuska 1960. i Kina 1964. Sve ovo je imalo za posljedicu otpočinjanje intezivnih pregovora o ugovoru koji bi onemogućio dalje širenje nuklearnog oružja. Ugovor je konačno *zaključen 1968.* a stupio je na snagu 1970. Trenutno ga je ratifikovalo 189 država, među kojima su i nuklearne sile Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Rusija i Narodna Republika Kina.

²⁷ Crna Gora je 26. maja 2008.g. potpisala Sporazum o primjeni zaštitnih mjera vezano za Ugovor o neširenju nuklearnog oružja i prateće protokole uz ovaj Sporazum (Dodatni protokol i Protokol o malim količinama).

Ugovor o neširenju nuklearnog oružja je glavni multilateralni ugovor čiji cilj je da spriječi širenje nuklearnog oružja i tehnologije namjenjene razvoju ove vrste oružja, unaprijedi saradnju u oblasti mirnodopske upotrebe nuklearne energije i nuklearnog razoružanja (Tri stuba NPT: neproliferacija nuklearnog oružja, razoružanje i upotreba nuklearne energije u miroljubive svrhe). Njime je uveden status nuklearnih i nenuklearnih država. Zemlje bez nuklearnog oružja su se obvezale da neće razvijati isto, a zemlje koje se smatraju nuklearnim silama su se obvezale da neće prodavati nuklearno oružje drugim državama, odnosno da neće doprinosti proliferaciji nuklearnog oružja. Nadzor nad sprovođenjam Ugovora sprovodi Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA).

- 7) **Ugovora o sveobuhvatnoj zabrani nuklearnih proba (CTBTO)** (Srbija i Crna Gora je ratifikovala ovaj sporazum 2004. godine, dok je Crna Gora postala članica na osnovu sukcesije 23. oktobra 2006.);
- 8) **Ugovora o zabrani testiranja nuklearnog oružja u atmosferi, svemiru i podmorju – Outer Space Treaty** (Crna Gora je postala članica ovog Ugovora na osnovu sukcesije 3. juna 2006.);
- 9) **Ugovora o zabrani testiranja nuklearnog oružja - Comprehensive Nuclear Test-Ban-Treaty – CTBT** (Crna Gora je postala članica ovog Ugovora na osnovu sukcesije 3. juna 2006.);

Ugovor o sveobuhvatnoj zabrani testiranja nuklearnog oružja (CTBT) zabranjuje upotrebu svih nuklearnih eksplozija u civilne i vojne svrhe. Poslije tri godine pregovora u okviru Konferenciji o razoružanju (CD), CTBT je usvojen od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 10. septembra 1996. Nakon intenzivnih pregovora Ugovor je potpisan 1996. od strane 71 države. Ugovor o sveobuhvatnoj zabrani testiranja nuklearnog oružja će stupiti na snagu nakon njegove ratifikacije od strane 44 države koje su identifikovane u Aneksu II Ugovora kao države koje posjeduju nuklearne kapacitete. Do danas Ugovor je ratifikovan od strane 144 države, od toga 31 država iz Aneksa II je okončala postupak ratifikacije (Ruska Federacija je članica Ugovora, dok je SAD samo potpisnica). Ugovorom se osniva krovna organizacija koja prati sprovođenje Ugovora (CTBTO). Trenutno, s obzirom da Ugovor još nije stupio na snagu, u Beču djeluje Pripremni komitet za CTBTO.

Ugovor predviđa uspostavljanje verifikacionog režima, odnosno sistema nadzora koji će uključivati 321 seizmičku, infrazvučnu i hidroakustičku posmatračku stanicu u cijelom svijetu. Date stanice će biti u mogućnosti da detektuju seizmičke i akustičke talase prouzrokovane nuklearnom eksplozijom. Verifikacioni režim uključuje konsultacije, terenske inspekcije i mjere izgradnje povjerenja i bezbjednosti.

- 10) **Ugovora o zabrani smještaja nuklearnog i drugog oružja za masovno uništenje, na dno mora i okeana i u njihovo podzemlje - Sea – Bed Treaty** (Crna Gora je postala članica ovog Ugovora na osnovu sukcesije 3. juna 2006).
- 11) **Protokola UN protiv nezakonite proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem i njegovim djelovima, komponentama i municijom, kojim se dopunjava Konvencija UN protiv međunarodnog organizovanog kriminala** (Crna Gora je deponovala sukcesorsku izjavu 23. oktobra 2006. godine, a status članice se računa retroaktivno od 3. juna 2006, datuma kada je CG preuzela odgovornost za svoje međunarodne obaveze);

Crna Gora, takođe, primjenjuje sljedeće mjere i instrumente o razoružanju, neproliferaciji i kontroli naoružanja: Bečki dokument 99, Dokument OEBS o malom oružju 2000, Dokument OEBS o skladištima konvencionalne municije 2003, Dokument OEBS o sertifikatima o krajnjem korisniku 2004, Dokument OEBS o trgovinskom posredovanju (brokeringu) 2004, Dokument OEBS o lakim prenosivim sistemima protivvazdušne odbrane 2003 (MANPADS), Regionalni plan za primjenu Pakta stabilnosti 2001, Haški kodeks o neširenju balističkih projektila (HCOC), Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1540 iz 2004. o neširenju oružja za masovno uništenje, Zaključni dokument pregovora po članu V. Aneksa 1B Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH (Dejtonskog sporazuma), Program akcije UN za spriječavanje, suzbijanje i iskorjenjivanje nedozvoljene trgovine malim oružjem i lakim naoružanjem u svim njegovim aspektima (UN PoA SALW), **režim kontrole raketne tehnologije (MTCR)** (Srbija i Crna Gora je februara 2004. godine unilateralno prihvatila, da se pridržava MTCR-a dokumenta «Oprema, softver i tehnologija», od 30. maja 2003. godine i Uputstva za važne transfere osjetljivih projektila od 7. januara 1993. godine).

ČETVRTI DIO

CRNA GORA U SISTEMU IZVOZNE KONTROLE

Prihvatanje standarda u oblasti kontrole spoljnotrgovinskih tokova naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene, standarda kojih se pridržavaju sve zemlje, koje su ujedinjene u borbi protiv međunarodnog terorizma i proliferacije oružja za masovno uništenje je od izuzetne važnosti za uključivanje Crne Gore u međunarodni sistem izvozne kontrole i pristupanja međunarodnim kontrolnim režimima i sporazumima u ovoj oblasti.

U inicijalnom periodu postavljanja zakonske regulative na ovom planu, značajan doprinos su učinile SAD, Velika Britanija i Kanada, a kasnije i EU, na planu što uspješnije implementacije Zakona, čija primjena je započeta 31 marta 2005.godine, a zatim i od juna 2006.godine u Crnoj Gori.

Naročiti interes Stejt Departmenta SAD za uključivanje našeg regiona u procese izvozne kontrole iskazan je odlukom da pri Ambasadi SAD u Beogradu postavi stalnog predstavnika, Programa kontrole izvoza i granične bezbjednosti - EXBS,²⁸ čija je nadležnost područje Srbije, Crne Gore i BiH.

Tokom 2006., 2007. i 2008. godine, EU je snažno podržavala razvoj efikasnog sistema izvozne kontrole u Crnoj Gori. EU Pilot projekat 2004. za jačanje sistema izvozne kontrole u zemljama jugoistočne Evrope, je sprovodio **Stokholmski međunarodni institut za istraživanje mira - SIPRI**,²⁹ a Njemačka **Agencija za ekonomiju i izvozne kontrole - BAFA**,³⁰ je određena za sprovođenje Pilot projekta 2006/07/08 - Saradnja sa trećim zemljama u oblasti izvozne kontrole.

1. Međunarodna saradnja

Međunarodne i regionalne organizacije se vrlo intezivno i predano bave problemima ilegalne trgovine oružja i kontrolom naoružanja. U ovim aktivnostima prednjače OUN i njena agencija UNDP, kao i OSCE i SE.

Vlada Crne Gore je usvojila Strategiju početkom avgusta 2004. godine, a u oktobru je formirana Nacionalna komisija i imenovan nacionalni koordinator za kontrolu i smanjenje lakog i malokalibarskog oružja.³¹ Projekat MUP-a Crne Gore i UNDP-a koji je otpočeo javnom prezentacijom Nacionalne strategije, obuhvatio je i aktivnosti koje se odnose na izradu akcionog plana za implementaciju strategije, podizanje svijesti građana u pogledu opasnosti od oružja i animiranju međunarodnih i drugih partnera za podršku daljim projektima na planu kontrole i smanjenja lakog i malokalibarskog naoružanja.³²

1.1. Tehnička podrška u jačanju kapaciteta Crne Gore na polju kontrole spoljne trgovine kontrolisanom robom

Vlada Crne Gore je nastavila intezivnu saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama na polju kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene i u 2008. godini. Predstavnici MER i druge institucije koje učestvuju u sistemu kontrole izvoza, učestvovali su na sljedećim seminarima i konferencijama:

²⁸ EXBS - Export Control and Border Security.

²⁹ Stocholm International Peace Researche Institute - SIPRI; www.sipri.org.

³⁰ Federal Office of Economics and Export Control - BAFA; www.bafa.bund.de.

³¹ **Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore**, u saradnji sa nadležnim organima, a po osnovu prispjelih međunarodnih obaveza priprema, između ostalog i izvještaje o nedozvoljenoj trgovini lakim i malokalibarskim naoružanjem (shodno Rezoluciji Generalne skupštine UN 63/47), zatim izvještaje vezano za jačanje pravnog okvira, procedura i mehanizama na planu efektivne kontrole trgovine oružjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene (shodno Rezoluciji Generalne skupštine UN 62/26) izvještaje vezano za poštovanje pojedinih Konvencija itd.

³² U tom periodu Vlada je organizovala program edukacije u srednjim školama koji podrazumijeva gostovanje članova Vladine komisije, edukativne časove i praktične prezentacije o rizicima i opasnostima od oružja, posebno za djecu i omladinu. Time je došlo do podizanja svijesti populacije o opasnostima koje donosi oružje.

- Ministarstvo za inostrane poslove Republike Slovenije i Centar za evropsku budućnost su početkom maja 2008. god. (na dvorcu Jable, za države Zapadnog Balkana), organizovali dvodnevni Regionalni seminar o kontroli izvoza oružja i vojne opreme. Tema ovog seminara bila je **“End-Use/End-User Analysis Workshop“**
- *Vlada SAD-a i Vlada Hrvatske su organizovale u Cavtatu, Hrvatska 20 – 22. oktobar 2008, **“Devetu međunarodnu konferenciju o kontroli izvoza naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene”**. Konferenciji su prisustvovali predstavnici 65 zemalja, sa pet kontinenata i to: parlamentarci, političari, nadležni službenici i stručnjaci koji se bave nadzorom oružja i robe dvostruke namjene, lica iz bezbjednosnih službi, predstavnici nevladinih i multilateralnih organizacija, kao i predstavnici industrije. Ključna tema konferencije bila je razmatranje trenutne situacije u kontroli izvoza, napredak u kontroli izvoza i buduća strategija za jačanje bezbjednosti u trgovini kontrolisanom robom.*
- Defense Threat Reduction Agency (DTRA) - Agencija za smanjenje opasnosti **je organizovala petodnevni kurs na temu „Međunarodne istrage oružja za masovno uništenje - proizvoda dvojne namjene“, koji je održan u Danilovgradu u drugom kvartalu godine. Učesnici kursa bili su policijski istražitelji, carinski kriminalni istražitelji, tužioci, a osnovni cilj ovoga kursa je da obezbijedi znanje i tehnike potrebne krivičnim istražiteljima i tužiocima da uspješno vrše transnacionalne istrage materijala čiji izvoz se kontroliše i aktivnostima vezanim za WMD. Kurs je omogućio da se učesnici upoznaju sa međunarodnim režimom kontrole izvoza, specijalizovanim tehnikama izrade i resursima koji se koriste u transnacionalnim istragama.**
- Ministarstvo domovinske bezbjednosti SAD (Homeland Security), Carina SAD, Centar za istrage Carine SAD (ICE), u saradnji sa Programom kontrole izvoza i bezbjednosti granica (EXBS) Američke ambasade u Beogradu, organizovale su seminar na temu **„Istrage u kontroli izvoza“** koji je održan u Hotelu Podgorica, u periodu od 23. do 26. juna 2008. godine. Obuka je namijenjena predstavnicima agencija koje sprovode zakone (carina i policija), državne organe koji izdaju uvozno-izvozne dozvole za oružje, vojnu opremu i proizvode dvojne namjene, tužioce, agencije koje se bave istragama, itd.
- Sredinom godine Radna grupa za izradu Nacrta zakona o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom, na poziv BAFA-e, posjetila je ovu instituciju u Njemačkoj gdje je najvećim dijelom usaglašen i konačni tekst Predloga zakona.
- Ministarstvo domovinske bezbjednosti SAD (Homeland Security), Carina SAD, Centar za istrage Carine SAD (ICE), u saradnji sa Programom kontrole izvoza i bezbjednosti granica (EXBS) Američke ambasade u Beogradu organizovali su drugi dio seminara **„Istrage u kontroli izvoza - Napredni kurs“** u Budvi u periodu **od 10. do 13. novembra 2008.** godine. Obuka je nastavak osnovnog kursa koji je održan za svaku od tri zemlje zasebno tokom 2007. i 2008. godine i namijenjena je za predstavnike agencija koje sprovode zakone (carina i policija), državnih organa koji izdaju uvozno-izvozne dozvole za oružje, vojnu opremu i proizvode dvojne namjene, tužioce, agencije koje se bave istragama, itd.
- Američki program EXBS, u saradnji sa Institutom za nuklearne nauke «Vinča» iz Beograda i organizacijom SIPRI iz Stokholma organizovali su kurs **“Sprječavanje krijumčarenja i prepoznavanje opasnih hemijskih materija” u Beogradu, Vinča od 24 – 28. Nov. 2008.god.** Kurs je regionalnog karaktera i uključio je polaznike iz Srbije, Crne Gore, Makedonije i Bosne i Hercegovine, a održan je u prostorijama Instituta Vinča.
- U periodu od 26.07.2008. do 02.08.2008. godine u Vašingtonu je realizovan program upoznavanja i obuke u korištenju **„Tracker sistema“**, koji omogućava lako i efikasno obrađivanje aplikacija za kontrolu trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene.

2. Saradnja sa privredom – planirane aktivnosti

Pored veoma intenzivne i svestrane obuke zaposlenih u nadležnim institucijama, uz finansijsku podršku UNDP-a, SIPRI-ja i BAFA-e (koje je finansirala EK) i SAD (Ministarstva trgovine i Ministarstva odbrane), za period koji je iza nas, nijesmo uspjeli paralelno organizovati i seminare za predstavnike domaćih institucija i preduzeća koja se bave proizvodnjom, odnosno spoljnom trgovinom kontrolisanom robom.

Aktivnosti Ministarstva za ekonomski razvoj će, nakon usvajanja novog Zakona o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom biti upravo usmjerene na edukaciju domaćih kompanija, prava, obaveze koje proizilaze iz zakonskih i podzakonskih akata, upoznavanje sa potrebom pribavljanja dozvola za robe dvostruke namjene i naravno, to će biti prilika da se uspostavi jedan kvalitetan odnos između vladinih organa i privrede koji je u međunarodnoj zajednici poznat kao **“Industry Outreach ili Industry-Government Relations”**.

Aktivnosti MER-a na stalnom unaprijeđivanju izvozne kontrole nastaviće se, a podrazumijevaju i zakonodavne aktivnosti. U tome nam je i dalje neophodna pomoć međunarodne zajednice i naravno, međuresorska saradnja svih institucija u primjeni propisa iz ove osjetljive oblasti, kao i edukacija privrednika.

Shodno tome, za dalje unaprijeđenje sistema izvozno-uvozne kontrole neophodno je:

- Nastaviti proces razvoja i pune implementacije zakonske regulative i do sada izgrađenog sistema izvozne kontrole naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene;
- Jačanje regionalne saradnje na planu izvozne kontrole;
- Donošenje novih Nacionalnih kontrolnih lista, odnosno usklađivanje sa listama EU;
- Izvršavanje svih preuzetih obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u UN, kao i brojnih međunarodnih rezolucija, preporuka i drugih dokumenata na planu spriječavanja proliferacije oružja za masovno uništenje i borbe protiv terorizma;
- Održavanje seminara i stalna edukacija domaće privrede i državnih institucija o izveznoj kontroli kontrolisane robe;
- Unaprijeđenje tehničke osnove i edukacija carinskih organa radi njihove bolje osposobljenosti u spriječavanju krijumčarenja kontrolisane robe;
- Ugradnja TRACKER softvera;³³
- Nastavak učešća u Pilot projektu EU³⁴;
- Inteziviranje saradnje sa EU u okviru TAIEX programa;
- Početak rada na uvođenju Programa interne kontrole u domaćim kompanijama.

³³ **TRACKER softver** je programski sistem koji pored jednostavnije obrade podataka, zamjenjuje glomazne, neautomatizovane metode obrade podataka za kontrolu trgovine, i omogućava praćenje hiljada slučajeva. Dakle, *Tracker* funkcioniše kao centralno mjesto licencnih aplikacija za unošenje, obradu, praćenje, pregled, i donošenje odluka.

Tracker je evoluirao u moćan, internacionalizovani komplet alata koji uključuje automatizaciju toka posla, internacionalizaciju, korisnike, grupe, dozvole i izgradnju odnosa. Koristeći ovu zbirku alata i tehnologija, organi mogu da komuniciraju direktno sa svojim resornim organima (kao što su ministarstva, agencije i odsjeci) i da organizuju i analiziraju informacije na načine kakvi ranije nijesu bili mogući.

³⁴ Pilot projekat EU se realizuje preko institucija BAFA iz Njemačke i SIPRI-a iz Švedske, a finansira se iz sredstava EK. Projekat je predviđen za države JIE koje nemaju usklađenu zakonsku regulativu, iz oblasti kontrole izvoza naoružanja sa propisima EU.

PETI DIO

STATISTIČKI PREGLED

U cilju sagledavanja izvoza i uvoza naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene, u Aneksima su tabelarno prikazani svi relevantni podaci. Izveštaj obezbjeđuje pregled izdatih izvoznih i uvoznih dozvola naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene i pregled realizacije izvoza odnosno uvoza kontrolisane robe po izdatim dozvolama, prema destinaciji, razvrstano prema kategoriji iz Nacionalnih kontrolnih lista.

Treba napomenuti da su uporedni podaci analizirani i grafički predstavljeni na osnovu vrijednosti izdatih dozvola za izvoz odnosno uvoz iz razloga što za period 2007.godine nijesmo dobili podatke o realizovanim izdatim dozvolama.

Sljedećih 5 Aneksa prikazuju detaljniji pregled³⁵:

- preduzeća koja su registrovana za obavljanje spoljne trgovine kontrolisanom robom;
- podataka o izvozu naoružanja i vojne opreme za period 2007/2008 (grafički prikaz);
- podataka o uvozu naoružanja i vojne opreme za period 2007/2008 (grafički prikaz);
- podataka o izvozu robe dvostruke namjene;
- podataka o uvozu robe dvostruke namjene, i
- informacija o odbijenim dozvolama.

³⁵ Podatke o realizovanim dozvolama za 2008. godinu MER je dobilo od preduzeća, kojima su izdate dozvole.

Aneks 1/08:

Spisak lica upisanih u Registar

U 2006. godini u Ministarstvu za ekonomski razvoj Crne Gore, u Registar je upisano 16 preduzeća koja mogu da obavljaju spoljnu trgovinu kontrolisanom robom.³⁶ U 2007. i 2008. godini u Registar nadležnog ministarstva upisano je još 4 lica.

Prema obliku svojine, registrovanih privrednih subjekata, može se reći da preovlađuje privatna svojina sa 95 % (državna svojina 5 %). Ukoliko uzmemo u obzir osnivački kapital upisanih lica u Registar, može se konstatovati da preovladava domaći kapital sa 75 %, učešće mješovitog kapitala je 25 % dok nije bilo preduzeća sa čisto stranim kapitalom (Zakonom o stranim ulaganjima »Sl.list RCG«, br.52/00,36/07, shodno članu 7. stav 2 strani ulagač ne može imati udio u domaćem privrednom društvu veći od 49% akcijskog kapitala ili vlasničkih tj.prava glasa).

Spisak lica koja su registrovana za spoljnotrgovinski promet naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene u 2008.godini, data su u Tabeli br.1.

Tabela br.1.

R.BR.	NAZIV LICA	SJEDIŠTE LICA	OBLIK SVOJINE	PORIJEKLO KAPITALA
1.	“MONTENEGRO DEFENCE INDUSTRY” d.o.o.	Podgorica	Državna	Domaći
2.	“COFIS-MONTENEGRO” d.o.o.	Podgorica	Privatna	Mješoviti
3.	“POLIEX” a.d.	Berane	Privatna	Domaći
4.	“19 DECEMBAR” a.d.	Podgorica	Privatna	Domaći
5.	“BOOM COMPANY” d.o.o.	Podgorica	Privatna	Domaći
6.	“KULJAČA COMPANY” d.o.o.	Budva	Privatna	Domaći
7.	“DIANA” d.o.o.	Podgorica	Privatna	Domaći
8.	“IDEA” d.o.o.	Podgorica	Privatna	Domaći
9.	“NIKOLAS” d.o.o.	Herceg Novi	Privatna	Domaći
10.	“RASTOVAC” d.o.o.	Berane	Privatna	Domaći
11.	“RUDNIK UGLJA” a.d.	Pljevlja	Privatna	Domaći
12.	“VATROSTALNA” a.d.	Podgorica	Privatna	Domaći
13.	“TARA – Aerospace and Defence products” a.d.	Mojkovac	Privatna	Mješoviti
14.	“DURA INVESTMENTS” d.o.o.	Podgorica	Privatna	Mješoviti
15.	“ELETTRONEGENGINEERING” d.o.o.	Tivat	Privatna	Mješoviti
16.	“BOOSTER” d.o.o.	Nikšić	Privatna	Domaći
17.	“KOMBINAT ALUMINIJUMA” a.d.	Podgorica	Privatna	Mješoviti
18.	„SIMON-PS“ D.O.O.	Herceg Novi	Privatna	Domaći
19.	“JUGOBICIKL PROMET” D.O.O.	Podgorica	Privatna	Domaći
20.	“MONTE AQUA” D.O.O.	Bar	Privatna	Domaći

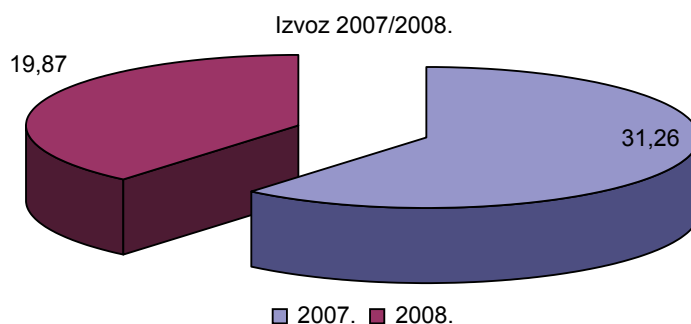
³⁶ **Napomena:** Preko 80% registrovanih preduzeća se bave uvozom sportskog i lovačkog naoružanja, dok se mali broj preduzeća bavi zapravo spoljnom trgovinom naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene.

Aneks 2/08:

Podaci o izdatim izvoznim dozvolama za NVO

U toku 2008. godine Ministarstvo za ekonomski razvoj Crne Gore, izdalo je ukupno **60** izvoznih dozvola na **16** destinacija, u ukupnoj vrijednosti od **19,87 mil. €**. Od ukupne vrijednosti odobrenih izvoznih dozvola realizovano je **17,21 mil. eura** odnosno oko 87 % izvoza, što je za **36,4 %** manje nego u periodu 2007. godine. (vidjeti grafikon br.1.).

Grafikon br.1 Grafički prikaz izvoza kontrolisane robe (2007/2008)

S obzirom na činjenicu da crnogorska privreda raspolaže sa ograničenim kapacitetima za proizvodnju NVO, glavna djelatnost privrednika usredsređena ja na trgovinu tj. na izvoz uvezene robe.

U poređenju sa vrijednostima izdatih dozvola iz perioda 2007. godine, u 2008. godini podaci pokazuju da je ukupna vrijednost odobrenih dozvola za naoružanje i vojnu opremu manja. Razlog tome je prodaja većeg dijela viška naoružanja u prethodnoj godini, ali i manji intezitet poslovanja.

Najviše izvoznih dozvola u periodu 2008. godine je izdato za sljedeće destinacije: Kipar (20), Britanska Djevičanska ostrva (11), Srbija (7), Švajcarska (4), Ukrajina (3), Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Izrael po 2 dozvole, Švedska, SAD, Sejšeli, Austrija, Ekvatorijalna Gvineja, Italija, Kirgistan po jedna izdata dozvola.

Posmatrajući vrijednost izdatih izvoznih dozvola, kao zaključak se nameće da su najvažniji spoljnotrgovinski partneri u izvozu naoružanja i vojne opreme, u 2008. godini, bili: **Kipar** sa 11,8 mil.€, **Izrael** sa 4,0 mil.€,), Britanska Djevičanska ostrva sa 1,5 mil €, **Srbija** sa 468 hiljada €, **Hrvatska** sa 404,2 hiljada € itd. Na navedena tržišta izvezlo se oko 84,3% vrijednosti roba.

Detaljni podaci o odobrenim i realizovanim količinama i vrijednosti prikazani su u prilogu Izvještaja, Aneks 2a/08.

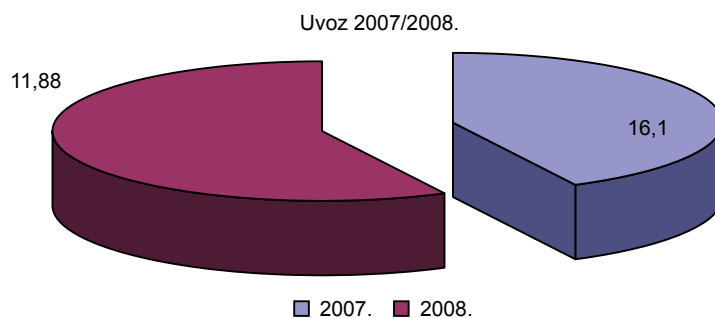
Aneks 3/08:

Podaci o izdatim uvoznim dozvolama za NVO

Za razliku od drugih zemalja koje kontrolišu samo izvoz naoružanja i vojne opreme naša zemlja primjenjuje sistem kontrole kojim je regulisan i uvoz pomenute robe.

U toku 2008. godine Ministarstvo za ekonomski razvoj Crne Gore, izdalo je ukupno **51** uvozne dozvole sa **12** destinacija. Ukupno odobreni uvoz kontrolisane robe iznosio **11,68 mil €**, što je za 27,4% manje nego u periodu 2007. godine.

Grafikon br. 2. Grafički prikaz uvoza kontrolisane robe (2007/2008)

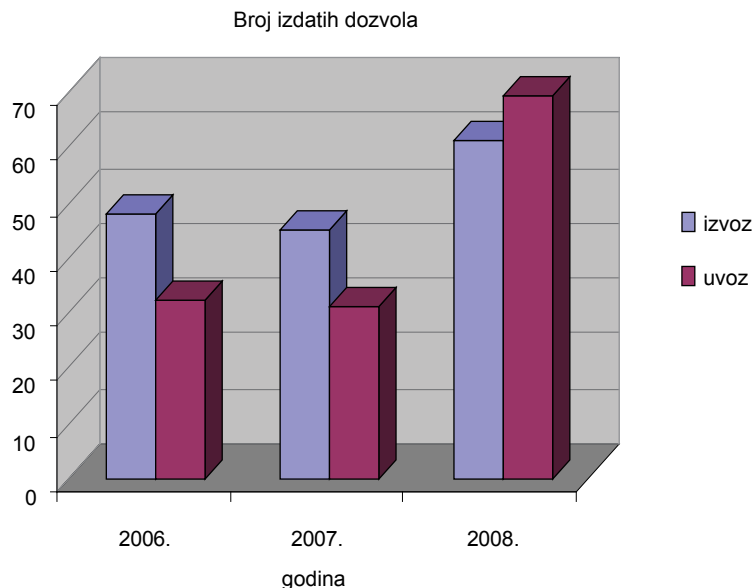
Crnogorski privrednici koji se bave poslovima izvoza i uvoza kontrolisane robe, najveći dio ove robe, u posmatranom periodu su uvozili radi izvoza (reeksport).

Najviše uvoznih dozvola u periodu 2008. godine, je izdato za sljedeće destinacije: Srbija (21), Austrija (8), Hrvatska (4), Bosna i Hercegovina (4), Italija (2), itd.

Na osnovu gore navedenog može se zaključiti da su u 2008.godini, najvažniji spoljnotrgovinski partneri, u uvozu naoružanja i vojne opreme, bili: **Srbija** sa 6,4 mil.€, **Bosna i Hercegovina** sa 1,8 mil €, **Njemačka** sa 1,1 mil €, **Austrija** sa 718,9 hiljada €, itd.

Detaljan Prilog Izvještaja - Aneks 3a/08 pokazuje da je u 2008.godini realizovano 14,32 mil.eura., što je za 2,64 mil.eura više u odnosu na odobreni vrijednosti dozvola. Ovaj podatak govori da je zapravo u navedenom periodu došlo do realizacije uvoza dozvola koje su odobrene u prethodnoj godini.

Grafikon br. 3. Grafički prikaz odobrenih poslova za period 2006/2007/2008.

Na grafikonu broj 3 prikazan je odnos broja izdatih dozvola za period od kada je Crna Gora počela da kontroliše spoljnu trgovinu naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene. Broj izdatih dozvola, kako za izvoz, tako i za uvoz u 2008. godini je neznatno veći nego u prethodne dvije godine.

Manji broj izdatih dozvola u 2007. godini se nije odrazio i na manju vrijednost, odnosno bez obzira na veći broj izdatih dozvola u 2008. godini, ukupna vrijednost istih je manja je nego u 2007.godini, što pokazuju gore navedeni podaci.

Napominjemo da podaci o broju izdatih dozvola ne govore mnogo o realizaciji poslova spoljne trgovine, već se posebno treba osvrnuti na detaljne Aneксе ovog izvještaja u kojima je, prikazana i realizovana vrijednost izdatih dozvola za 2008.godinu.

Podaci o realizaciji su dobijeni od preduzeća koja su sačinila svoje izvještaje na bazi jedinstvenih carinskih isprava.

Aneks 4/08:

Podaci o izdatim dozvolama za izvoz robe dvostruke namjene

U trećoj godini kontrole spoljne trgovine robe dvostruke namjene MER je izdalo 1 dozvolu za izvoz.³⁷ Nedovoljna obaviještenost proizvođača i izvoznika, kao i carinskih organa o tome šta je roba dvostruke namjene i da li neki proizvod ima dvostruku namjenu ili ne, problem je koji je i dalje prisutan.

Sa ovim problemom suočavaju se i razvijenije zemlje, posebno iz razloga što se lista roba dvostruke namjene stalno dopunjuje, usljed pronalaženja novih proizvoda, razvoja tehnologije i tehničkih mogućnosti korišćenja postojećih proizvoda. Imajući u vidu gore navedeno kontrola spoljnotrgovinskog prometa ovih roba će biti predmet posebnog interesovanja ministarstva, u smislu da svi učesnici prometa sa robama za koje je neophodno pribaviti dozvolu budu dodatno edukovani. Ministarstvo će nastojati da u narednom periodu, u saradnji sa BAFA institucijom iz Njemačke, a koristeći sredstva evropskih fondova organizuje seminar za privrednike Crne Gore, kako bi isti došli do saznanja o svim pravima i obavezama koje proizilaze iz Zakona o spoljnoj trgovini kontrolisanom robom („Službeni list CG“, br.80/08).

U aneksu 4a/08 prikazan je izvoz odobrenih i realizovanih količina roba dvostruke namjene gdje se može vidjeti da je zapravo u 2008. godini došlo do realizacije dozvola iz 2007.godine, pa imamo da je vrijednost realizovanih dozvola veća za **6,1 mil. eura** u odnosu na odobrenu vrijednost izvozne dozvole.

³⁷ Prilog Izvještaja, detaljan Aneks 4a/08.

Aneks 5/08:

Podaci o izdatim dozvolama za uvoz robe dvostruke namjene

U 2008. godini, izdato je 19 dozvola za uvoz robe dvostruke namjene u vrijednosti od **1,6 mil.eura**. Realizovani uvoz navedene robe bio je **951,26 hilj.eura**, što iznosi oko 60 % odobrenog uvoza.

Najveći uvoz robe dvostruke namjene ostvaren je iz **Kine** 781,13 hilj.eur-a, i **Italije** 170,13 hilj eur-a. Radi se o Natrijum sulfidu koje preduzeće „Kombinat aluminijuma“ a.d. koristi u postupku proizvodnje Aluminijuma.

U navedenom periodu nije ostvaren uvoz robe dvostruke namjene iz BIH i Slovenije. (Prilog Izvještaja, Aneks 5a/08).

Podaci o odbijenim zahtjevima za izvoz NVO

U periodu 2008.godine odbijen je jedan zahtjeva za izdavanje izvozne dozvole za Republiku Čad. Razlog za odbijanje je poštovanje kriterijum 3 i 4 kodeksa ponašanja EU.

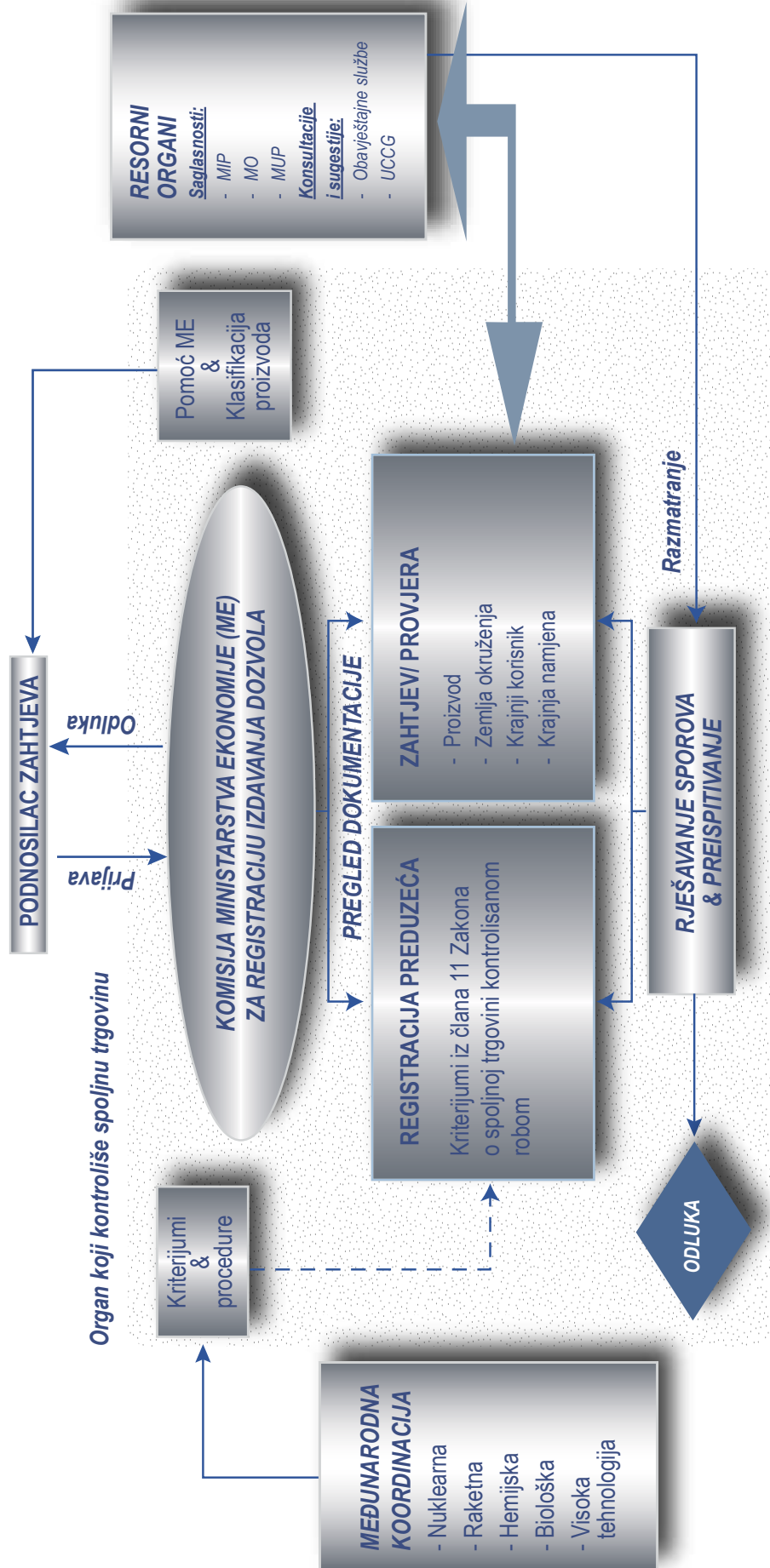
U periodu 2007.godine odbijena su dva zahtjeva za izdavanje izvozne dozvole. Razlog za odbijanje je nepotpuna dokumentacija.

U 2006. godini nije bilo odbijenih zahtjeva.

PRILOZI

Prilog 1

SISTEM KONTROLE SPOLJNE TRGOVINE KONTROLISANOM ROBOM U CRNOJ GORI

Prilog 2

Aneks 2a/08

IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA IZVOZ NAORUŽANJA I VOJNE OPREME U hiljadama eura¹

DESTINACIJA IZVOZA ²	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA MJERE)	ZEMLJA PORJEKLA ³	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ⁴
AUSTRIJA	1	1.1.	10,00	0,00	Jurišna puška STEYR AUG A3 cal.5,56x45 mm sa pratećim priborom	/	Austrija	Austrija	v
ALBANIJA	1	4.1.	215,84	215,84	Osvjetljavajuće mine 60mm Osvjetljavajuće mine 120mm	1.000 KD 1.000 KD		Albanija	v
BOSNA I HERCEGOVINA	2	10.2	345,78	137,42	Helikopter H-45, helikopter H-42, kvačila helikoptera-usluge popravke PGR	2 KD 250 KD	Crna Gora,	BIH	v
BRITANSKA DJEVIČANSKA OSTRVA	11	1.1.; 3; 4.1; 4.2;	1.460,66	966,89	Mitraljez kal.12,7*108mm DSK; Municija Ofanzivne bombe ručne M50 I M52, Dimne bombe ručne, specijalne M-79, AF-1 Automatski bacač granata BGA M93 kal.30 mm, sa tronožcem i pratećim priborom Ručni bacač granata RBG-6 40*46mm, Granate 40*46mm,	12 KD 1.190.309 KD 3.200 KD 100 KD 3 KD 986 KD	BIH, Hrvatska, Srbija, Rusija	Ekvatorijalna Gvineja, Turkmenistan BIH, Čad	v
HRVATSKA	2	10.7.;	404,19	266,43	Piropatrone za izbacivanje pilotskih sjedišta PK-3M-1, PV-50, PPL, pirotezac za izbacivanje pilotskih sjedišta R-4; PGR: TG-10	230 KD 2.500 KD	Crna Gora	Hrvatska	v
ITALIJA	1	1.1.	62,84	62,84	PAP M76 7,9mm, pištolj TT M30/33 7,62 mm	220KD	Crna Gora	Italija	v
ŠVEDSKA	1	8.2.5, 8.4.2.	3,90	3,83	Raketno gorivo, aluminijanski prah za napalim	45.6 lit 25.61 tona	Crna Gora	Švedska	v

¹ Vrijednosti različitih valuta su preračunate po srednjem kursu CBCG na dan 28.12.2008.godine (**1€ = 0.7093\$**). <http://www.cb-cg.org>

² Radi se o zemlji izvoza (kupca), gdje je sjedište kupca sa kojim izvoznik ima ugovor.

³ Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

⁴ Tip krajnjeg korisnika: v-vojni; c-civilni.

DESTINACIJA IZVOZA ⁵	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA MJERE)	ZEMLJA PORIJEKLA ⁶	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ⁷
IZRAEL	2	4.1.	4.005,05	2.451,46	Mina 60 mm, Mina 81 mm	24.000 KD 21.216 KD	Srbija	Filipini	v
KIPAR	20	1.1; 1.4; 10.7; 3; 4.1; 2.1;	11.831,43	11.831,43	Automatske puške; Puškomitraljezi, Rezervni djelovi mitraljeza; Rezervni okvir za snajper; Postolja za mitraljeze; Pirpatrone za izbacivanje pilotskih sjedišta PK-16ML, R-4; PK-21-M2; PK-3M-1; UDP2-1; PPL- T; PP-3; PDO-1; PPI-26-2-1; PPI-26-1; PPL-T; PK- 21-FL; PP-9; VVPR; VMP-2M; PZ-AL; PK-16ML; PV- 35; PPL; Minobacač sa rezervnim djelovima; Redenici 12,7mm Mina 82mm, mine 120mm, Jurišna puska 636 KV3 cal.5,56 mm sa pratećim priborom, deaktivirani automatski pištolj scorpion	506 KD 1.050 KD 51.270 KD 300 KD	Srbija, Crna Gora, BIH	Avganistan, Irak, Ukrajina, Turkmenistan Ekv.Gvineja Bjelorusija,	v
NJEMAČKA	2	1.1	20,02	13,83			Njemačka R.Češka	Njemačka	v
SAD	1	3. 1.1.	709,34	709,34	Metak 7,62 mmx54 R Pištolj M57	9.400.000KD 4.096 KD	Crna Gora	SAD	v
KIRGISTAN	1	10.2	173,07	173,07	Helikopter HT-40	4KD	Rusija	Kirgistan	v
SRBIJA	7	1.1; 3; 2.1;2,2; 4,2; 6; 8.1.19; 4.1.	468,03	331,57	Automatske puške; Pištolj 7,62mm M57 Municija 7,62 mm; 30 mm, Rezervni djelovi za rubez, AB-2 Protivavionski top, cijevi za top Lanseri RBU-6000	75 KD 24.016 KD 1 GN 69 KD 2 KD	Crna Gora, Rusija, Srbija	Egipat, Srbija SAD	v/c
ŠVAJCARSKA	4	1.1	56,20	23,26	Kompleti djelova rasklopljenih mitraljeza FN MAG-58 kal 7,62*51 NATO, dio rasklopljenog mitraljeza FN MAG -58 kal.7,62*51	1.800 KD	Belgija	SAD	v
MAKEDONIJA	1	10.7	24,13	24,13	Pirpatrone-Foland	18 KD	CG	Libija	v
UKRAJINA	3	10.7	85,11	0,00	Pogonsko punjenje za izbacivanje pilotskih sjedišta PZ-AL,		Crna Gora	Ukrajina	v
UKUPNO	60		19,875,59	17,211,90					

⁵ Radi se o zemlji izvoza (kupca), gdje je sjedište kupca sa kojim izvoznik ima ugovor.

⁶ Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

⁷ Tip krajnjeg korisnika: **v**-vojni; **c**-civilni.

Prilog 3

Aneks 3a/08

IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA UVOZ NAORUŽANJA I VOJNE OPREME U hiljadama eura¹

POŠILJALAC	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA ²	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA MJERE)	ZEMLJA PORIJEKLA ³	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ⁴
AUSTRIJA	8	1.1; 1.4;	718,88	160,80	Pištoli Glock; Jurišna puška STEYR AUG A3 cal. 5,56x45 mm sa pratećim priborom,	530 KD	Česka, Njemačka, Austrija, SAD, Belgija, Finska, Italija,	Crna Gora	v
BOSNA I HERCEGOVINA	4	3.;2.1;10.2	1,788,79	125,79	Redenici za 12,7x108 mm za 50 metaka, Minobacač 82 mm M69A, Usluga c-2 pregleda i modernizacije jednog helikoptera H-45	20515KD 2 usluge	Francuska, Bosna i Hercegovina	Avganistan, Crna Gora	v
BRITANSKA DJEVIČANSKA OSTRVA	2	4.1; 3; 2.1.	186,40	1.738,90 ³	Minobacač 82 mm; Redenici; Osvjetljavajuća mina 60 mm M91, osvjetljavajuća mina 120 mm M84	4.506 KD	Britanska Djevičanska Ostrva	Albanija	v
BUGARSKA	1	1.1	10,36	10,36	Mitraljez kal.12,7*108 mmDSK	4KD	Ruska Federacija	Ekvatorijalna Gvineja	v
REPUBLIKA ČESKA	2	10.4.3, 1; 3.	229,80	119,06	NAV/COM/GPS oprema: GTX sistemi Metak pištoljski kal: 6,35 mm Browning; 7,62x25 mm Tokarev; 7,65 Browning; 9 mm Browning Court; 9 mm Luger; 38	92 KD	SAD, Češka	Crna Gora	v
HRVATSKA	4	4.1; 4.2; 1.1.	633,10	29,78	Pištoli, Ručni bacač granata RBG-6 40x46 mm, granate 40x46mm, svi modeli, kal 9*19 mm, snajperske puške, topovi	47 KD 989 KD	Italija, Srbija, Rusija, Hrvatska	Ekvatorijalna Gvineja, Crna Gora	v

¹ Vrijednosti različitih valuta su preračunate po srednjem kursu CBCG na dan 28.12.2008.godine (**1€ = 0.7093\$**). <http://www.cb-cg.org>

² Veća realizacija u odnosu na odobrenu količinu govori o tome da je došlo do realizacije dozvola iz 2007 godine.

³ Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

⁴ Tip krajnjeg korisnika: v-vojni; c-civilni.

POŠILJALAC	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA ⁵	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA MJERE)	ZEMLJA PORIJEKLA ⁶	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ⁷
ITALIJA	2	1.1; 1.	120,16	78,23	Lovački karabini Sportske i lovačke puške, pištolji i revolveri	98 KD 150KD	Italija, Austrija, Česka, Portugal, Španija, Australija, Njemačka, Turska, SAD	Crna Gora	v
KIPAR	3	1.1;1.1;1.4	113,11	0,00	Pištolj steyer manlicher M9A1 9 mm, poluautomatska snajperska puška 7,9 mm, tronozac uz puškomitraljez NSV 12,7 mm	-	Austrija, Srbija, Albanija	Izrael, Crna Gora	v
NJEMAČKA	2	1.1; 1.4	1.091,50	6,19	Jurišna puška 636 KV3 cal.5,56 mm sa pratećim priborom, automatska puška HK416A2, okvir 5,56 MMX45,	5KD	Njemačka	Crna Gora	v
SLOVAČKA	1	4.1	386,57	0,00	Granate 30 mm VOG-17	-	Slovačka	Crna Gora	v
SRBIJA	21	3. 4.1; 4.2; 1.4, 1.1. 8.2.5.;	6.388,60	11.988,12	Karabinska municija, pištoljska municija Uredaji za nizanje redenika Mine 60mm i 81 mm Automatski bacač granata sa priborom Usluge popravke i modernizacije na jahti "Jadranka" Postolje za mitraljez Mitraljezi PKM, snajperske puške,pištolji, karabini Raketno gorivo	3.111.150 KD 41.274 KD 100 KD 1.206 KD 5.825 KD 3.400 KG	Srbija	Crna Gora, Rusija, Filipin, Ekvatorijalna Gvineja, Čad	v
ŠVAJCARSKA	1	1.1	9,71	64,11	Mitraljez FN MAG-58, mitraljez browning M2HB	178 KD	Belgija	Crna Gora	v
UKUPNO	51		11.677,42	14.321,33					

⁵ Veća realizacija u odnosu na odobrenu količinu zapravo govori o tome da je došlo do realizacije dozvola iz 2007 godine.

⁶ Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

⁷ Tip krajnjeg korisnika: v-vojni; c-civili.

Prilog 4

Aneks 4a/08

IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA IZVOZ ROBE DVOSTRUKE NAMJENE U hiljadama eura¹

DESTINACIJA IZVOZA ²	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA MJERE)	ZEMLJA PORIJEKLA ³	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ⁴
Srbija	1	6A008 1A007	1,28	5,53	Antena radara Elektrodetonatori	3 KD 5.000 KD	Rusija BIH	Srbija	c
Kosovo		1A007		1,88	PEP 500 Elektrodetonatori	25 KG 500 KD	BIH	Kosovo	c
UKUPNO			1,28	7,41					

¹ Vrijednosti različitih valuta su preračunate po srednjem kursu CBCG na dan 28.12.2008.godine. <http://www.cb-cg.org>

² Radi se o zemlji izvoza (kupca), gdje je sjedište kupca sa kojim izvoznik ima ugovor.

³ Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

⁴ Tip krajnjeg korisnika: **v**-vojni; **c**-civilni.

Prilog 5**Aneks 5a/08****IZDATE I REALIZOVANE DOZVOLE ZA UVOZ ROBE DVOSTRUKE NAMJENE U hiljadama eura¹**

POŠILJALAC	BROJ IZDATIH DOZVOLA	BROJ IZ NKL (NVO)	VRIJEDNOST IZDATIH DOZVOLA	VRIJEDNOST REALIZOVANIH DOZVOLA	NAZIV ROBE	REALIZOVANA KOLIČINA/ (JEDINICA (MJERE))	ZEMLJA PORJEKLA ²	ZEMLJA KRAJNJEG KORISNIKA	TIP KRAJNJEG KORISNIKA ³
Bosna i Hercegovina	1	3A233	44,45	0,00	Pripala I i Pripala II za PGR Tg-11	7.000KD	Srbija	Crna Gora	c
Italija	7	1C350.50.	238,17	170,13	Natrijum sulfide	284,85 t	Italija	Crna Gora	c
Kina	10	1C350.50.	1.317,54	781,13	Natrijum sulfide	1.640,05 t	Kina	Crna Gora	c
Slovenija	1	8.2.5.	1.17	0,00	Crni Barut Nr.6	50kg	Slovenija	Crna Gora	c
UKUPNO	19		1.601,32	951,26					

¹ Vrijednosti različitih valuta su preračunate po srednjem kursu CBCG na dan 28.12.2008.godine. <http://www.cb-cg.org>

² Navodi se zemlja porijekla, prema proizvođaču / vlasniku robe.

³ Tip krajnjeg korisnika: **v**-vojni; **c**-civilni.

